

VINERI 4 AUGUST 2000 • ANUL III NR. 31

FOAIA românească

SĂPTĂMÎNAL AL ROMÂNILOR DIN UNGARIA

Din curtea mea se văd turnurile a trei biserici
Iubirea și încrederea între generații...

Un nou record – 14 tineri vor fi bursieri în România

Quo vadis, române?

CALENDAR ORTODOX

7 august, luni – Cuv. Mc. Dometie Persul; † Sf. Cuv. Teodora de la Sihla
 8 august, marți – Sf. Emilian Mărturisitorul, episcopul Cizicului; Sf. Miron, episcopul Cretei
 9 august, miercuri – Sf. Ap. Matia; Sf. Mc. Antonin
 10 august, joi – Sf. Mc. Lavrentie arhidiaconul, Xist și Ipolit
 11 august, vineri – Sf. Mc. și Arhidiacon Evplu; † Sf. Ierarh Nifon, patriarhul Constantinopolului
 12 august, sâmbătă – Sf. Mc. Fotie și Anichit; Sf. Pamfil
 13 august, duminică – Mutarea moaștelor Cuv. Maxim Mărturisitorul (Odovania Praznicului Schimbării la Față) Duminica a VIII-a după Rusalii (Înmulțirea pâinilor în pustie)

AGENDĂ

7 august

1864 – ia ființă *Primăria Bucureștiului*; primul primar ales a fost Barbu Vlădoianu.

1876 – s-a născut spioana *Mata Hari*, pe numele ei adevărat Margaretha Geertruida Zelleova.

8 august

1790 – s-a născut poetul maghiar, *Kölcsey Ferenc*, autorul imnului național al Ungariei.

1953 – s-a născut *Nigel Mansell*, pilot britanic de curse.

1982 – s-a stins din viață sculptorul român, *Boris Caragea*.

9 august

1601 – *Mihai Viteazul*, primul domn al celor 3 țări române, este ucis pe Cîmpia Turzii, din ordinul generalului Gheorghe Barta.

1969 – a murit *Constantin I. Parhon*, întemeietorul endocrinologiei române.

1945 – Statele Unite lansează a doua bombă atomică asupra orașului Nagasaki. Acesta este *Ziua Nagasaki*.

10 august

1949 – a avut loc prima sesiune a Adunării Consulative a *Consiliului Europei*, devenită Adunarea Parlamentară, în aula Universității din Strasbourg.

11 august

1961 – moare, la București, *Ion Barbu*, poet și matematician. În actul de naștere și în universul matematic el este înregistrat pe numele lui adevărat, Dan Barbilian. Ca poet, debutează în „Literatură”, în 1918. Preocupat mai mult însă de matematici, ne-a lăsat puține opere literare: „După melci” (1921), „Joc secund” (1930) și „Pagini de proză” (1968).

12 august

1816 – se naște, la București, *Ion Ghica*, scriitor memorialist și economist. A fost un reprezentant de frunte al generației de la 1848. Familia lui a dat țării române nouă domnitori. Ion Ghica a fost ministru și prim-ministru sub Cuza-Vodă și Carol I.

Zece canale românești pe satelit

– numai cu receptor digital interior –

În zilele noastre nu numai cei care trăiesc lângă frontiera româno-maghiară se pot bucura în casele lor de programele difuzate din România. Cele trei canale naționale, dar și alte programe comerciale și muzicale, sînt răspândite prin satelit în toată Europa. Este de menționat că ele sînt împrăștiat pe 5 satelite, deci întregul sortiment al programelor difuzate din România poate fi recepționat numai cu antenă parabolică cu motor. Redăm mai jos datele și caracterul tuturor canalelor românești, care se pot prinde numai cu receptor digital interior.

Hotbird – **Pro TV Internațional** - emite între orele 20.00-8.00
 Est 13 grade, 12203 MHz, orizontal SR: 5632 FEC: 7/8

– **Acasă** (codat: power wu)
 Est 13 grade, 12203 MHz, orizontal SR: 5632 FEC: 7/8

– **TV România Internațional** - emite între orele 17.00-24.00
 Est 13 grade, 1166223,28 MHz, vertical SR: 27,5 FEC: 3/4

Eutelsat – W2 – **România 1** (temporar codat)
 Est 16 grade, 12715,5 MHz, vertical SR: 9913 FEC: 3/4
 antenă recomandată: 1.5 m

– **TVR 2** (temporar codat)
 Est 16 grade, 12715,5 MHz, vertical SR: 9913 FEC: 3/4
 antenă recomandată: 1.5 m

Eutelsat II F4 – **Antena 1 România** (codat: power wu)
 Est 10 grade, 11024 MHz, vertical SR: 5632 FEC: 3/4

Amos – **Tele 7 abc**
 Vest 4 grade, 11330 MHz, orizontal SR: 9780 FEC: 3/4

– **Atomic TV** (program muzical, emite non-stop)
 Vest 4 grade, 11330 MHz, orizontal SR: 9780 FEC: 3/4

– **MCM România** (program muzical, emite non-stop)
 Vest 4 grade, 11265 MHz, orizontal SR: 4445 FEC: 3/4

Intelsat – **Prima TV**
 Vest 18 grade, 10978 MHz, orizontal SR: 6000 FEC: 3/4

O nouă directoare
de școală
la Bățania

În cadrul ședinței sale ordinare din data de 27 iunie, consiliul local al orașului Bățania a ales o nouă directoare în fruntea școlii românești din oraș. După ce mandatul de cinci ani al fostei directoare *Ivona Figuli* a expirat, corpul reprezentativ a lansat un concurs. În urma acestuia a sosit un singur dosar din partea profesoarei *Iulia Olteanu*, care de un an face parte din corpul didactic din Bățania. După ce concursul doamnei Olteanu a fost apreciat pozitiv de comisia culturală a autoguvernării, consiliul local a numit-o în unanimitate (cu 12 voturi pentru), pe o perioadă de 5 ani, directoare cu drepturi depline. Majoritatea consilierilor din Bățania consideră că au ales o soluție liniștitoare, deoarece au așezat în acest post un pedagog experimentat. *Ivona Figuli* a ieșit la pensie, dar probabil că și pe mai departe va preda, dar numai câteva ore pe săptămână.

Șt. C.

O delegație din Arad la Giula

La sfîrșit de săptămînă, la 29 iulie, în cadrul „Zilelor distractive din Giula, 2000”, au sosit în oraș reprezentanții orașelor înfrățite. Delegația Primăriei municipiului Arad, condusă de viceprimarul *Bognár Levente*, a avut sîmbătă, înainte de masă, o întrevvedere oficială în clădirea Primăriei din Giula. Întîlnirea a fost găzduită de primarul *Dancs László*. În cadrul acestei întrevvederi, cele două delegații s-au înțeles asupra continuării programului „Strîngerii de mînă”, în cadrul căruia, în viitor, ar trebui întărite legăturile economice, legăturile între întreprinzătorii mici și mijlocii, apoi ar trebui întărite întîlnirile culturale, care de altfel sînt permanente, vii, și care au de pe acum o anumită tradiție. După alegerile locale din Româ-

nia, componența delegației arădene a fost nouă: în afară de viceprimar, din delegație a făcut parte *Rodica Borza*, avocat, consilier local, *Gavril Popescu*, președintele comisiei cu relații externe și *Dékány Alexandru* consilier local.

Din delegația orașului Giula au făcut parte *Baranyó Géza*, viceprimar, *Beszterczey László*, președintele comisiei externe și turistice, *dr. Szelezsán*

Róbert, consilier local, *Ștefan Oroian*, consilier local și *Ion Budai*, directorul instituțiilor școlare românești. După încheierea tratativelor, cele două delegații au participat la o masă de lucru, apoi au vizitat strandul, complexul balnear, iar apoi *Ion Budai* a călăuzit oaspeții în aripa nouă a Centrului Cultural Român. Seara, delegația din Arad a luat parte la programele distractive de lîngă Cetate.

O carte despre microregiunea
Bichiș-Bihor

La editura Körösi Napvilág din Bichișciaba recent a văzut lumina tiparului volumul prezentînd microregiunea Bichiș-Bihor.

În paginile publicației putem citi o scurtă istorie a zonei amintite și sînt prezentate 14 localități ale regiunii. Se prezintă de asemenea Comisia de Turism din Regiunea Cîmpiei de Sud, da nu lisesc bineînțeles nici date despre organizațiile publice ale microregiunii.

I. K.

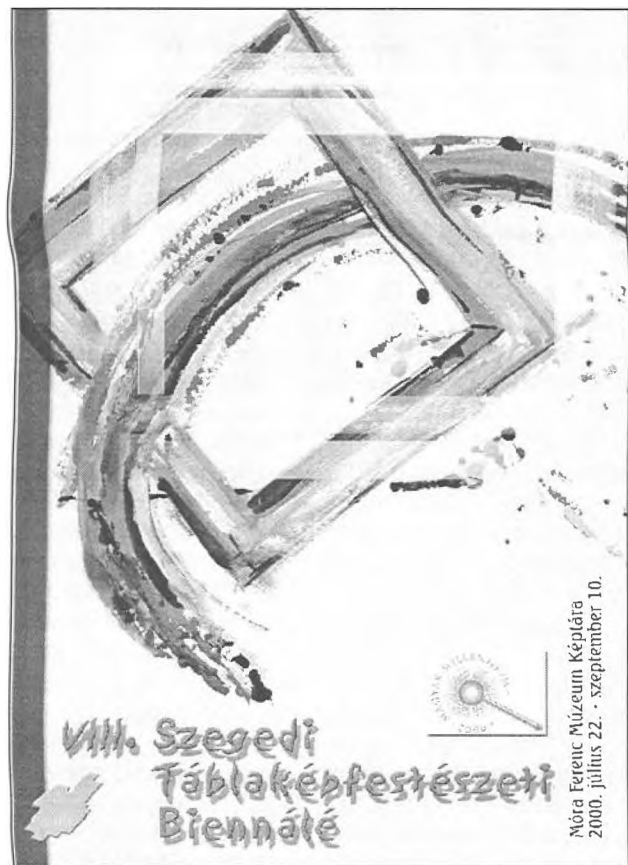
Bienală la Seghedin

De multe ori sîntem întrebați de către cei care nu ne cunosc, ce valori culturale aveți voi, românii din Ungaria. Nu poți să dai vreun răspuns, să dai un inventar al reprezentanților de seamă ai comunității noastre fără a nu-l aminti pe pictorul Oroian.

În anii '80, cînd am început cu adevărat să umblăm, să asistăm la deschiderile expozițiilor lui Oroian, noi, cei care am fost curioși să-l vedem, să-l încurajăm, deci și noi, pe vremuri, îl „învățam” pe Oroian. Era neobișnuit, cîteodată prea modern. Dar n-o să uit niciodată, cînd la vernisajul unei expoziție de-a lui de la Bichișciaba, s-au cîntat dansurile românești ale lui Bartók. Atunci am înțeles că aceste culori, aceste linii, aceste sentimente ale lui Oroian pot fi interpretate foarte ușor, că nu trebuie să mă gîndesc prea mult ca să-i descifrez mesajul.

În cursul acestor peste două decenii, Oroian s-a întipărit în mintea noastră, în noi. Dar nu numai... Nu prea găsești oameni din rîndul artiștilor plastici și din cel al criticilor din țară, care să nu-l cunoască. De nenumărate ori se întîmplă ca să fim întrebați la o expoziție sau la o manifestare culturală, stînd de vorbă cu niște cunoscuți din sfera culturii, ce mai face Oroian, unde e de nu-l vedem acum.

Chiar această întrebare mi-a fost pusă și la deschiderea expoziției benale de la Seghedin, unde din cele 367 de lucrări trimise pentru juriul expoziției, printre cele 83 expuse se găsește și o lucrare a lui Oroian.

Și cînd m-am plimbat în sala de expoziție de pe strada Horváth Mihály din Seghedin, și cînd printre lucrările cunoscuților artiști plastici din Ungaria am găsit și cea a lui Oroian, m-am bucurat, dar tot atunci m-am și liniștit.

De ce? Pentru că fără îndoială, mica noastră comunitate are valori, are reprezentanți de seamă, că are și un Oroian.

Petru Cîmpian

Romeo și Julieta la Teatrul Cetății din Giula

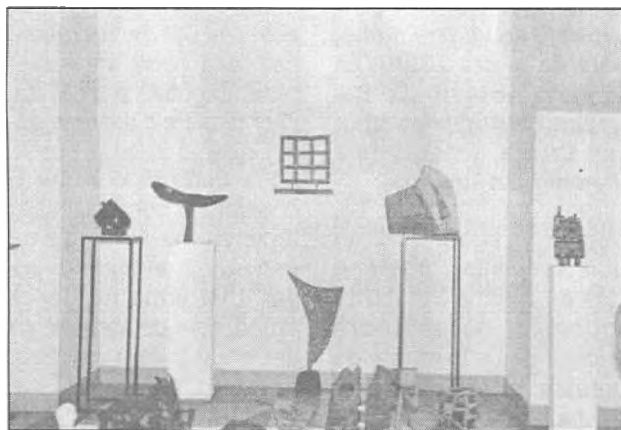
Martî seara, la 8 august, pe scena Teatrului Cetății din Giula va avea loc premiera tragediei de W. Shakespeare, Romeo și Julieta. Regizorul este *Beatrice Bleont*, artistă cunoscută de publicul din Ungaria în primul rînd datorită realizărilor teatrale de la Zsámbék. Spectacolele vor avea loc în zilele de 9, 10, 11 și 12 august, în fiecare seară, cu începere de la ora 20.30.

Salonul Național Bional de sculptură mică din Arad

La începutul lunii iulie s-a deschis, la Arad, tradiționalul *Salon Național*

ale sculpturii, cu cele noi, moderne.

Din fiecare lucrare radi-

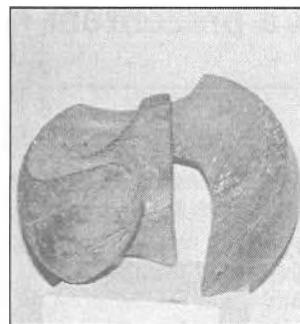
Bional de sculptură mică.

A fost un eveniment mult așteptat de arădeni și de artiștii plastici care participă la expoziție. Iar în viața culturală a orașului de pe Mureș, bienalele organizate la Galeria Delta au o pondere deosebită, fiindcă aici sînt reprezentați cei mai valoroși artiști plastici, sculptori contemporani ai României. Cei care au organizat această expoziție, nu au greșit nici de data aceasta. După felul cum este aranjată expoziția, aceasta are un caracter specific, dinamismul și parcurgerea proaspătă, lucioasă a formelor ne atacă, ne izbește.

Sculpturile – fie din bronz, piatră sau lemn – se pare că tîlmăcesc în comun, prin formă, atmosfera noului mileniu. Mi se pare că nu exagerez cînd folosesc cuvîntul „piatră de hotar”, care are și ceva comun cu sculptura. Această expoziție – cu multe-multe lucrări – transmite un mesaj, mesajul trecutului pe care l-au moștenit acești artiști contemporani, prin care ei transmit un mesaj secolului care vine, care înseamnă viitorul. Spațiul în care sînt plasate lucrările nu e mare, dar dinamismul sculpturilor reușește să străpungă acest spațiu. Fiecare pictură e capabilă să trăiască viața ei aparte gîndită de autorul lor. Organizatorii au reușit – printr-o selecție bună – să realizeze un echilibru între formele tradiționale

ază valori estetice curate și, prin aceste valori, vizitatorul simte o împăcare a stilurilor.

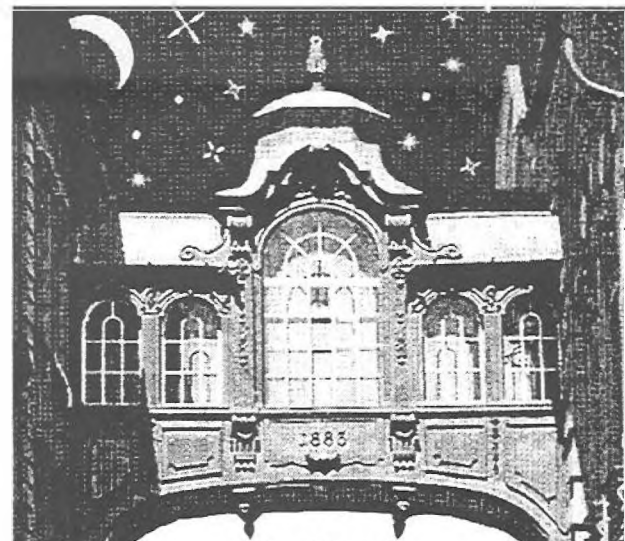
Ca încheiere, putem trage concluzia că sobrietatea, eleganța proporțiilor și a soluțiilor acestor lu-

crări mi-au răscumpărat – prin originalitatea lor – sufletul și sentimentele. Aceste lucrări, luptînd cu formele sferice, șlefuite, m-au făcut să cred că viața este așa cum au făurit-o sculptorii, din optică diferită, ducîndu-și contribuția la această minunată expoziție bională de sculptură mică.

Apoi, plimbîndu-te pe malul Mureșului, ai impresia că sculpturile te liniștesc și te tulbură în același timp. Și nu știi dacă umbra arborilor uriași sau amintirile acestor lucrări te reconfortează.

Șt. Oroian

Culturi fără frontiere

Curtea Primăriei din Seghedin va găzdui și în acest an seratele culturale, organizate de Teatrul Hóra. Subtitlul programului este „Artă maghiară – cultură europeană”. Seratele vor avea loc în perioada 3-9 august.

Manifestarea „Culturi – fără frontiere”, din 5 august, este un spectacol de dans, care dorește să descopere – prin motivele dansului popular – relațiile omenești, conflictele și chemările vieții. Un rol deosebit îl primește cultura și tradițiile popoarelor care trăiesc în această euroregiune, la întîlnirea frontierelor celor trei țări: Iugoslavia, România și Ungaria. Coregraful *Tanács István* caută, prin acest spectacol, asemănările și diferențele dintre dansurile populare sîrbești, române și maghiare.

Spectacolul din curtea Primăriei din Seghedin va începe la ora 21.00.

Vă prezentăm noul președinte al Ungariei

Mádl Ferenc

Timp de două luni, țara noastră a avut 2 președinți. La începutul lui iunie, Parlamentul Ungariei l-a ales pe **Mádl Ferenc** ca viitor președinte, urmându-l în această funcție pe **Göncz Árpád**. Noul președinte a depus jurământul oficial imediat după alegere, la 6 iunie, dar festivitatea de inaugurare se va ține numai vineri, la 4 august, cu începere de la ora 17.00. La serbarea, care va avea loc în Piața Kossuth din Budapesta, sînt invitați și președinții autoguvernărilor de minoritate, astfel și **Traian Creștu**, președintele Autoguvernării pe Țară a Românilor din Ungaria.

Mádl Ferenc este un jurist, care și-a cucerit un renume atît în țară, cît și peste hotare, specializat în dreptul Comunității Europene, pe care l-a cunoscut la începutul anilor 60, atunci cînd în Ungaria nici nu se visa despre această structură comună. Este un om simplu, care vorbește cu deosebită recunoștință despre rădăcinile familiale și despre tot ce este omenesc. Modelul ținutei morale a rămas pentru dînsul lumea țărănească prin care a trecut.

Mádl Ferenc este autorul numeroaselor lucrări juridice, reușind ca în orice împrejurare politică să

rămînă în primul rînd un bun specialist, păstrînd față de politică o distanță rațională. Accentuează valorile civice centriste de dreapta, refuză orice concepție extremistă. În calitate de președinte al statului va avea datoria să vegheze valorile democratice ale societății, să simbolizeze forța de coeziune a populației țării. Va trebui să devină apărătorul ferm al constituției, al legilor în vigoare, să evidențieze drepturile omului, indiferent de orientarea politică sau de apartenența socială a individului. Își propune să susțină valorile umaniste, ca principii de bază ale unei societăți, dreptul oamenilor la formularea liberă a părerilor și la răspîndirea lor printr-o presă democratică. Nu în ultimul rînd, va trebui să atragă atenția asupra respectării drepturilor de naționalitate.

În viziunea sa consideră că minoritățile naționale îmbogățesc imaginea socială și culturală a Ungariei. Pe lîngă toate aces-

tea, Domnia sa este un fanatic adept al păcii, al dialogului social. Promite eforturi deosebite în interesul creării unui climat politic scutit de dușmăni, dar care tinde spre interese obiective ale cetățenilor țării. Pe calea integrării Ungariei în casa comună a Europei dorește o colaborare bună cu toate țările vecine. În funcția de președinte al statului ungar îl va urma pe Göncz Árpád, care de aproape un deceniu a fost cel mai apreciat politician maghiar. Nu-i va fi ușor. Mádl

Ferenc este un om modest, chiar retras, este un politician sincer, chiar omenesc. Are un atașament și o umilință pentru responsabilitatea pe care și-o asumă, încît are toa-

te șansele ca, prin valorile umane și de specialitate, să devină o personalitate marcantă a istoriei Ungariei de la începutul secolului al XXI-lea.

Tiberiu Boca

TUȘNAD: Universitatea de Vară Bálványos, ediția 2000

România și Ungaria își au viitorul în cadrul unei Europe unite

Cea de-a XI-a ediție a Universității de Vară de la Tușnad s-a remarcat printr-o prezență numeroasă a participanților - peste o mie, cum apreciau organizatorii. Presa română a notat cu un ton critic că s-a putu observa slaba informare a participanților români, prin lipsa unor broșuri în limba română sau netraducerea unora dintre dezbateri.

În ultima zi a dezbaterilor a fost așteptată participarea unor personalități de seamă ale vieții politice, și nu numai, ale României și Ungariei. La "catedră" s-au așezat, între alții, **Orbán Viktor**, prim-ministru al Ungariei, **Mircea Ciurara**, din partea Guvernului României, **Adrian Severin**, proaspăt ales președinte al Adunării Parlamentare a OSCE, **Markó Béla**, președintele UDMR și **Tőkés László**, președintele de onoare al UDMR.

Orbán Viktor și-a exprimat dorința ca relațiile româno-maghiare să fie dezvoltate tot mai mult, apreciind că după 1996 în România nu a mai fost o atmosferă ostilă maghiarilor și că în cele două țări s-au instalat guverne anticomuniste. Primul ministru ungar ar

fi dorit ca la această discuție să fi participat și primul ministru român, dar speră că pe viitor acesta, indiferent cine va fi, va onora cu prezența sa manifestarea de la Tușnad. Totuși, în opinia primului ministru ungar, Universitatea de Vară Bálványos nu a fost creată pentru a se întîlni prim-ministrii celor două țări, ci pentru "a fi lansate idei, gînduri, pe care aici împreună să le putem trata și dezbate".

Despre integrarea în Europa s-a subliniat că România prezintă interes numai în situația integrării sale în UE, iar integrarea în Europa este văzută alături de Ungaria. „Trebuie să înțelegem că nu putem altfel decît împreună, România sau Ungaria prezintă interes numai împreună”, a spus Mircea Ciurara.

La rîndul său, Adrian Severin consideră că, dincolo de conferințe, o autostradă Budapesta-

București, care să treacă prin inima Transilvaniei, este un proiect esențial și perfect realizabil. „Aceasta nu este doar o lucrare inginerescă, este o lucrare politică cu viziune europeană”, a spus Severin.

Părerea unanimă a participanților a fost că Ungaria și România au viitorul în cadrul unei Europe unite, spre care trebuie să tindem împreună, cu mențiunea că Europa nu este Europa de astăzi, ci Europa pe care o vom construi împreună cu partenerii noștri din celelalte regiuni ale continentului. Iar despre multiculturalitate s-a spus că aceasta nu înseamnă că mai multe culturi să trăiască alături, ci ca acestea să trăiască împreună. Orbán Viktor a conchis în legătură cu integrarea: „Europa de Vest fără Europa Centrală și de Est este o Europă infirmă”.

Mediafax

Biografia lui Mádl Ferenc

S-a născut în 29 ianuarie 1931, în comuna Bánd din județul Veszprém. Și-a obținut prima diplomă la Facultatea de Drept a Universității ELTE în 1955. Între 1961 și 1963 a studiat dreptul internațional comparativ la Universitatea din Strasbourg.

Din 1971 a predat la Catedra de Drept Civic al ELTE. Din anul 1985 este conducătorul Catedrei de Drept Civil Internațional al ELTE. În 1993 a fost ales ca membru al Academiei Maghiare de științe.

Stă în afara tuturor cercurilor politice. Numai după schimbarea de regim s-a angajat să joace rol în viața politică.

Între 22 februarie 1993 și 15 iulie 1994 a fost ministru de cultură și învățămînt.

În 1995 a fost candidat la președinție al opoziției MDF-KDNP-FIDESZ. În ziua de 3 mai 2000 a acceptat candidatura, fiind susținut de FIDESZ și FKGP.

Este căsătorit cu Mádlné Némethy Dalma. Are un băiat.

Expoziție la Bătaia

În ziua de 31 iulie, în clădirea bibliotecii din Bătaia s-a deschis o expoziție de istorie a căilor ferate. În această prezentare istorică putem vedea peste 200 de tipuri de locomotive mici și multe fotografii interesante despre trenuri electrice și curse speciale, care au circulat pe liniile de cale ferată din Ungaria.

Quo vadis, române?

La un program, așa-zis românesc, din trecutul nu prea îndepărtat, m-au cuprins câteva gânduri, pe care poate este util să vi le împărtășesc și dvs, stimați cititori. Scriu program „așa-zis românesc”, pentru că majoritatea participanților într-adevăr era de origine română, dar în afara acestui fapt, manifestarea nu avea nici un caracter național. Participanții – în afara miche-rechenilor și a unor fruntași ai comunității noastre – nu au scos nici o vorbă în „limba străbunilor”, cum obișnuim să formulăm deseori, această frază înălțătoare dar puțin cam uzată.

Îmi aduc aminte că mai demult, în acea vreme, când la organele noastre românești limba de conversație mai era cea română, deseori s-a discutat problema, ce să fie cu românii care nu mai vorbesc bine limba lor maternă sau nu o mai vorbesc deloc. Cu o minte normală nimeni nu s-a gândit la excluderea acestor oameni din viața publică a comunității noastre. Însă rolul acestora nu s-a definit. E adevărat, cum să categorisești? Unii să fie români, iar alții mai puțin români? Dar nici nu trebuie să ne mai batem capul cu astfel de cugetări inutile. Viața ne-a dat răspunsul.

În noua formă de auto-organizare a minorităților din țara noastră, gânditorilor li s-a luat de pe umeri sarcina răspunsului: ce rol să revină românilor care sînt la niveluri diferite de conștiință de neam. Acum, în actuala administrație, nu mai contează activitatea, calitatea muncii, nici chiar caracterul românesc. E suficient ca o manifestare să fie numită românească. Ce se află sub „acoperiș”? Pe nimeni nu mai interesează sau, în cel mai bun caz, pe foarte puțini. E suficient să avem cîte o reprezentanță locală și una la nivel național. Că ce fel de români se află în acestea? N-are importanță, cum nu mai are prestigiu nici limba noastră maternă.

Treptat-treptat a devenit una de vitrină, în care șefii noștri mai gîngăvesc cîte o propoziție sau frază uzată apoi, răsufînd – of, Doamne, am trecut și peste asta! – și o continuă pe ungurește. Am impresia că am picat într-o

capcană de unde nu mai există ieșire. Trebuie să ne împrietenim cu gîndul că așa sîntem noi. Majoritatea românilor din Ungaria vorbește mai cu drag ungurește. Numai că atunci ne izbim de întrebarea: *Prin ce rămînem români?*

Prin religie? Majoritatea tinerilor nu mai are nici măcar cunoștințele de bază despre esența Ortodoxiei, religia sa proprie. E adevărat însă că nu ei sînt de vină. Ideea n-o mai continuu, pentru că tema este mult prea vastă ca s-o abordăm în numai cîteva rînduri.

Prin obiceiuri mai sîntem români? Ne place să credem că da. Dar oare putem afirma cu sufletul împăcat că generația tînără mai practică obiceiurile românești? Se face ceva ca acestea să fie practicabile și în condițiile moderne de viață? Adevărul este că în lumea liberă de azi, noi am rămas și pe mai departe izolați de cultura românească modernă, contemporană, deși trăim la un pas de ea. Conștiința s-ar putea întări și prin transmiterea valorilor moderne românești, care se află din abundență în România. Dar trebuie să recunoaștem că majoritatea românilor din Ungaria nu le simte drept proprii. Am trăit atît de mult timp izolați de românită, încît ni s-a deformat conștiința într-o măsură atît de avansată care nu o mai face capabilă să se reproducă.

Ne place să spunem că în Ungaria sîntem 25 de mii de români. Dintre aceștia cîți mai sînt oare, care și prin sentimente se pot afirma români? Ar fi bine dacă cîteva zeci de sutimi ar putea răspunde afirmativ. Îmi aduc aminte de bunică mea, care în anii '70, cînd eram copil mic, m-a auzit vorbind în casa noastră ungurește. „*La uliță poți vorbi ungurește, dar în casa asta numai atunci, dacă avem goști care nu știu românește. Asta-i casă românească!*” – m-a sfătuit cam indignată bunică. Oare ce-ar zice ea văzînd manifestările noastre românești? În cele mai sincere momente, cînd stăm singuri în fața oglinzii, n-ar strica să ne mai aducem aminte de sfaturile bunicilor noștri. Ei au fost oameni simpli, fără școli, dar români!

Ștefan Crăsta

Am citit în...

Cotidianul

Călătoriile unui ziarist turmentat

sau cum nu se scrie despre românii din jurul granițelor

Una dintre întrebările care nu mi-au dat pace multă vreme suna, oricît ar părea de ciudat, cam așa: ce fel de carte așteaptă oare cititorii de la un ziarist bănățean, îmbătrînit la un post de radio provincial, prea puțin obișnuit să scrie altfel decît vorbește și pe care, cînd îl auzi vorbind, îl iei drept difuzorul de la căminul cultural, despre care unii țărani cred și astăzi că vorbește singur și spune cam aceleași lucruri din cauza unui defect de fabricație? Răspunsul l-am aflat abia acum, citind un volum semnat de Dinu Barbu, intitulat „Călătorie în țara Românilor” (Editura „Almanahul Banatului”, Timișoara, 2000, 164 p.): nici una!

Despre o asemenea carte nici nu ar fi trebuit să discutăm; și, totuși, o facem pentru a scoate în evidență felul în care nu trebuie să se scrie despre românii din jurul granițelor actuale ale României. Dinu Barbu s-a plimbat, mai ales pe la începutul anilor '90, pe la românii din Ungaria, Banatul Sîrbesc, Valea Timocului, pe la aromânii din Macedonia și Grecia și pe la istro-românii din Croația. Oriunde se duce, așa cum a învățat de acasă, „reporterul” (cum se recomandă) caută două feluri de personaje: „oficialul” (de obicei vicarul locului) și „omul simplu, pitoresc” (de obicei primul care îi iese în cale, dar uneori chiar români din țară, plecați să lucreze ca zilieri, o dată chiar niște hoți peste care dă într-o cafenea și care, desigur, i se par interesanți și îi și fotografiază). Nicăieri nu descoperă oameni reprezentativi, lideri reali ai comunității, capabili să-i dea amănunte esențiale (în schimb, le ia pe acestea din unele publicații de colportaj și le aruncă în pagină, completîndu-și lucrarea și cu o serie de „addende”, în care transcrie pur și

simplu din mai multe publicații ceva mai competente și din rapoarte oficiale), niciodată nu încearcă să afle cît de întemeiate pot fi afirmațiile mieroase ale „oficialilor” cu care vorbește sau legende pe care le înșiră omul simplu, de la țară. Ca urmare, ajunge să scrie că „dorința cea mare a vicarului de la Jula s-a împlinit” (adică a venit episcopul Sofronie), de parcă ar putea exista locuitor bucuros că, în sfîrșit, i-a venit șeful! Atît de puțin interesat e însă Dinu Barbu de oamenii aceștia despre care scrie, încît pe vicarul din Ungaria îl numește cînd Pavel, cînd Ion Ardelean, iar comuna Micherechi o numește peste tot „Micherec” (peșeme că așa a înțeles din înregistrările făcute și nu s-a sinchisit să afle cum se scrie). La începutul unei discuții cu un țaran, acesta îi toarnă „țuică de pere” și, cînd încheie dialogul, spune că „bem ultimul pahar cu rachiu de prună” (dar, mă rog, e posibil să fi schimbat țaria pe parcurs, ori gradele băuturii or fi fost prea din cale afară de multe și ziaristul nostru nu mai știa cu cine votează). Mai mult se străduiește Dinu Barbu să ne arate că e capabil de analize situații politice subtile („Tito nu era mai breaz decît Dej, ci doar mai șmecher”) sau discuții culturale („Stăm de vorbă...despre poetul Ismail Kadare”, deși în lume se vorbește de romanele acestuia, iar puțina poezie i-au cam uitat-o și albanezii). Și Dinu Barbu e prozator. Într-un roman nemțesc contemporan, există un personaj care practică un joc cumplit de interesant: acela de a judeca valoarea unei cărți după prima frază. Pentru că și lui Dinu Barbu îi plac nemții, vom cita întocmai prima frază a cărții sale: „Localitatea Pișchia, comună din județul Timiș, e așezată pe șosea, dar are și gară”.

Dragoș Moraru, București

Pentru românii din Ucraina, Ungaria, Iugoslavia și Moldova

Cursuri de limbă română

Fundația Culturală Română organizează, începînd din 2 august, cursuri de limbă română pentru vorbitorii de limbă română din zonele locuite de români în Ucraina, Ungaria, Iugoslavia, Moldova. Toate bune și frumoase. Dar cu o floare nu se face primăvară nici măcar în plină vară.

Catedrele de limbă română din aceste zone locuite de români sînt prea puțin ajutate de programele culturale finanțate de organizațiile noastre guvernamentale și non-guvernamentale. De atîta amar de vreme auzim ce fel de limbă română se vorbește la televiziunea din Moldova. Ceea ce înseamnă că problema vine de la orele de limbă română care se predau în școlile primare și gimnaziale. A organizat vreo asemenea organizație guvernamentală sau non-guvernamentală o monitorizare a problemelor reale, acolo, la fața locului? Dacă da, niște cursuri de vară de limbă română nu rezolvă aceste probleme. Cineva a propus ca profesorii de română pensionați aici, în țară, să fie integrați într-un program de restaurare a limbii române literare prin școală în zonele locuite de români în Ucraina, Ungaria etc. Nu s-a făcut nimic în acest sens.

Una dintre așteptările credincioșilor din Chitighaz

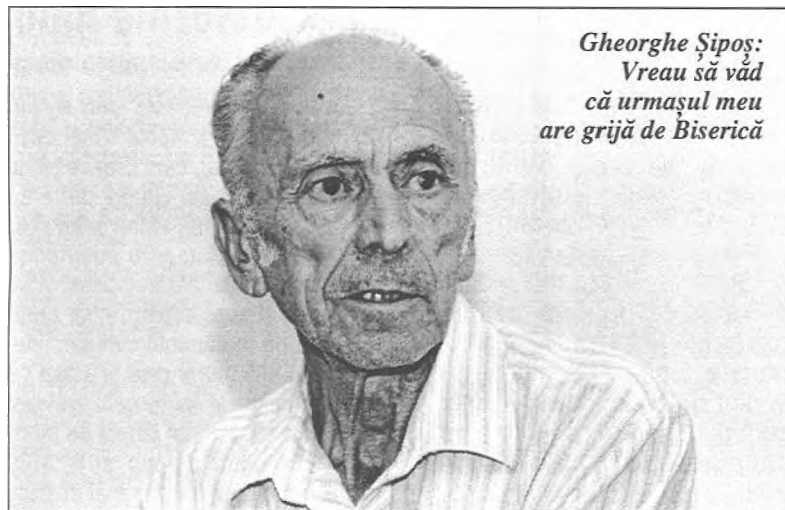
Viitorul păstor să vorbească în ambele limbi

„Dacă nu poartă cineva grijă de ai lui, și mai ales de cei din casa lui, s-a lepădat de credință și este mai rău decât un necredincios.” (1. Timotei 5:8)

Această poruncă poate fi valabilă pentru conducătorul familiilor, pentru un părinte, dar mai mult pentru un om care este responsabil pentru alții. Acesta este conducătorul bisericii. Un om ales de Dumnezeu pentru ca să țină ordine în biserică, să rezolve problemele, pe scurt, să conducă.

Biserica baptistă română din Chitighaz, la alegerile din 1984, a hotărât ca să-l ridice pe post de conducător pe un membru al bisericii locale, pe fratele Gheorghe Șipoș. De atunci au trecut 16 ani și ca conducător l-au găsit din nou pe fratele Șipoș, care nu s-a schimbat cu nimic în acești ani: are aceleași scopuri, aceleași păreri și aceleași relație cu Dumnezeu.

– Dumneavoastră ați trecut prin multe în cursul acestor ani petrecuți

Gheorghe Șipoș:
Vreau să văd
că urmașul meu
are grijă de Biserică

aici, în biserica baptistă română din Chitighaz?! Ce credeți, ce s-a schimbat în acești ani lungi?

– Nu pot să zic că s-au produs mari schimbări. Copiii au crescut, tinerii s-au căsătorit, iar alții au îmbătrânit. Am avut slujitori ai lui Dumnezeu și lucrul cel mai important, am avut păstor. Însă, cu câteva săptămâni în urmă și-a luat rămas bun Ște-

fan Csiszár ultimul păstor al nostru. Am rămas din nou numai noi.

– Cum rezolvați fără păstor serviciile divine, problemele bisericii?

– Problemele bisericii sînt conduse în primul rînd de 3 presbiteri: de Dumitru Rus, Ștefan Cioca și de mine. Avem și un mare ajutor, pe Stelkovics Lajos, care este conducătorul Cercului Medgyes. În această perioadă are un rol foarte important fratele Szlovák Tibor, păstorul bisericii baptiste din Giula, care ne vizitează deseori și împărtășește Cîna Domnului în fiecare duminică a lunii. Noi, aceste 5 persoane predicăm la întîlnirile cu biserica. E adevărat că fratele Szlovák și fratele Stelkovics vorbesc în limba maghiară și predică în limba maghiară, dar serviciile divine totdeauna sînt ținute în ambele limbi, și în limba română, și în limba maghiară. Deci nu avem probleme cu hrana spirituală. Bineînțeles, oricît de bine ar fi, nu e voie ca o biserică să rămînă fără păstor. Păstorul a fost lăsat de la Dumnezeu, și nu la întîmplare, are rol important. Așa că am început să ne căutăm un nou păstor potrivit. Cu un an în urmă am avut musafiri de la Vadu Crișului (România), împreună cu păstorul lor Daniel Zălau. Atunci predicile Dumnealui ne-au plăcut foarte mult, așa că ne-am hotărît să-l invităm la noi ca pastor al bisericii. Încă n-am reușit să luăm legătura cu el, dar știm, că dacă va fi cu voia Domnului, se va angaja cu multă bucurie. Nu așteptăm nimic de la păstorul ce va veni, doar atît ca să vorbească în ambele limbi și să umble prin întelepiciune pe calea Domnului.

– Dumneavoastră pînă cînd veți fi conducător?

– Acum m-am angajat din nou pentru trei ani. Dacă ar fi nevoie de lucrarea mea, aș mai rămîne încă 2 ani, dar nu mai mult. Vreau să văd că urmașul meu are grijă de Biserica noastră, de relațiile din biserică, și mai ales de relația cu Domnul nostru Isus Cristos.

Rita Ruja

TOTUL PRIN HAR

Ce urmează de aici? Să păcătuim pentru că nu mai suntem supuși Lege ci supuși har? Nicidecum. (Romani 6:15)

Apostolul Pavel a predicat Evanghelia harului într-o lume care credea în automântuire, în autoperfecționare, o lume legalistă, care credea că la Dumnezeu merge așa: I-ai dat, îți dă; I-ai făcut, îți face; când a venit apostolul Pavel cu mesajul: „totul e numai harul lui Dumnezeu”; s-au ridicat unii bazați pe o logică de suprafață și au zis: „Stai, domnule, stai că aici se ascunde ceva foarte primejdios”.

Dacă mântuirea e prin har, înseamnă că acolo unde sunt multe păcate, acolo și harul e mare și unde sunt și mai multe păcate, acolo e și mai mare harul. S-ar putea atunci să vină unii și să zică: „Cu cât ești mai mare păcătos, cu atît ți se dă mai mare har. Ce ar fi să păcătuim atunci cât mai mult, ca să avem parte de cât mai mult har?” Nu cumva printr-o asemenea Evanghelie îi încurajezi de fapt pe oameni la păcat? Nu așa, domnule! Spune-le că trebuie să muncească ei, să se lupte ei; să-i sperii, domnule, ca să fie mai buni, să-i sperii de rele ca să îi pui la muncă!”

Aici vedeau unii primejdia. Că dacă totul este numai prin har, atunci se încurajează păcatul. Și la aceasta, apostolul Pavel răspunde în mai multe dintre epistolele sale. Dar cum să răspundă? Dacă totul este numai harul lui Dumnezeu pentru mântuirea mea, atunci ce mă mai încurajează pe mine să trăiesc o viață sfântă? Dacă toată mântuirea mea a făcut-o Cristos, dacă totul e darul Domnului Isus Cristos, ce stimulent mai am eu ca să trăiesc curat, să trăiesc nobil?

„Nu știți – spune apostolul Pavel – nu pricepeți ce s-a întîmplat cu voi? Voi v-ați schimbat stăpînul. Când voi L-ați primit pe Cristos în viața voastră și L-ați și mărturisit în fața lumii, voi ați făcut un act de schimbare a stăpînului vostru. Pînă acum erați robii Diavolului, robii păcatului. Acum Cristos v-a smuls din această robie, v-a eliberat din robia Diavolului și voi ați acceptat ca de-acum Cristos să fie Stăpînul vostru. Problema cea mai importantă este să înțelegeți că voi nu mai sunteți ai Diavolului.

Noi suntem ai lui Cristos și de aici înainte trebuie să avem grijă pentru că fostul stăpîn ar vrea să-i slujim din nou. Dar noi nu mai suntem ai lui. De aceea, vom căuta prin toate acțiunile noastre să-L iubim pe Dumnezeu, să-L ascultăm și să facem voia Lui în toate zilele vieții noastre.

Domnul să ne ajute! Amin!

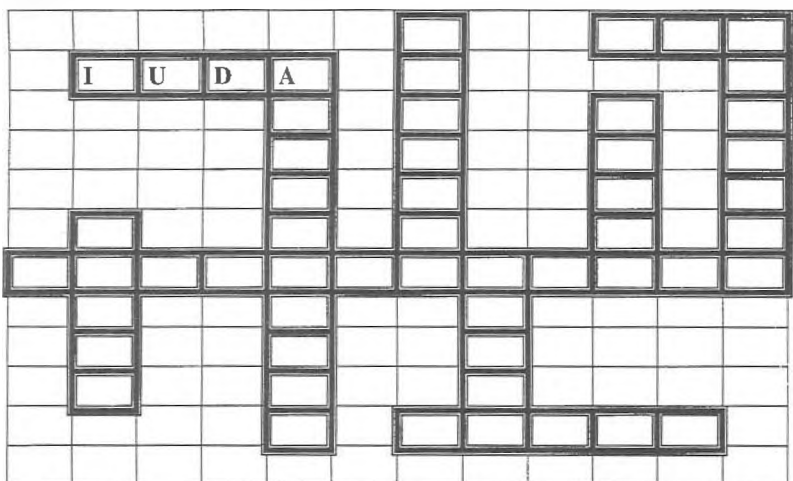
Pastor Daniel Burtic

Duminică, la 30 iulie, în Biserica Baptistă din Micherechi a avut loc actul binecuvîntării a lui Roland Kevin, fiul lui Gheorghe și Bettina Bihari. Actul a fost oficiat de pastorul Daniel Burtic.

CĂRȚILE NOULUI TESTAMENT 2

Completați căsuțele goale cu următoarele cuvinte: FAPTE, APOCALIPSA, TESALONICENI, IUDA, TIT, EVREI, PETRU, TIMOTEL, IACOV, FILIMON.

Schimbarea la Față a Domnului nostru Iisus Hristos

Unul dintre praznicele Împărătești ale Bisericii noastre, numite așa pentru că au legătură cu câte un eveniment important din viața Mântuitorului nostru Iisus Hristos, este și cel al „Schimbării la față” a Domnului, pe care îl vom prăznui în duminica ce urmează.

Poate că atunci când eram copii și îi auzeam pe părinții noștri vorbindu-ne despre sărbătoarea „Schimbării la față”, ne vom fi închipuit că este vorba despre schimbarea înfățișării noastre după trecerea acestei sărbători, de modificarea feței noastre. Dar nu este deloc așa!

Ce înseamnă atunci „Schimbarea la față”? Ne spune aceasta Sfântul Evanghelist Matei prin textul pe care Biserica noastră a rânduit să-l ascultăm la momentul potrivit, în timpul Sfintei Liturghii ce se va săvârși în ziua praznicului. În același duh vorbesc despre cele petrecute atunci și Sfinții Evangheliști Marcu și Luca.

Cu puțină vreme înaintea intrării Sale triumfale în Ierusalim și a pătimirii Sale, Domnul Iisus Hristos ia cu Sine pe trei dintre ucenicii Săi, adică pe Petru, pe Iacov și pe Ioan, fratele său, și se urcă cu ei într-un munte înalt ca să se roage (Luca 9,28). Nu este pentru prima dată când Domnul, însoțit de câțiva ucenici foarte apropiați sau chiar singur, se retrage într-un loc pustiu ca să se roage mai stăruitor, dar de data aceasta, o face dintr-un motiv mai deosebit: ca să-i încredințeze pe aceștia că El nu este din lumea acesta ci este Fiul lui Dumnezeu și Dumnezeu adevărat. Ca să-i facă „să vadă pe Fiul Omului – adică pe El – venind întru Împărăția Sa” (Matei 16,28), să vadă „Împărăția lui Dumnezeu” (Luca 9,27) „venind întru putere” (Marcu 8,39), și în felul acesta să înțeleagă că este Dumnezeu adevărat, Care prin Învierea Sa va birui moartea, păcatul și pe diavol.

Din ceea ce ne spun Sfinții Evangheliști, ne dăm seama că este vorba despre o descoperire pe

care Iisus Hristos o face ucenicilor Săi, și în același timp și nouă, despre Persoana Sa.

Relatarea începe printr-o minune pe care Iisus o săvârșește asupra firii Sale omenești, minune care arată ce înseamnă și de unde provine numele acestui praznic: „pe când se ruga El” (Luca 9,29). „S-a schimbat la față, înaintea lor, și a strălucit fața Lui ca soarele, iar veșmintele Lui s-au făcut albe ca lumina” (Matei 17,2). În prima sa epistolă sobornicească, Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan ne descoperă că „Dumnezeu este lumină și nici un întuneric nu este în El” (1 Ioan 1,5), iar prin lumina ce strălucea pe fața și pe veșmintele Sale, Domnul Iisus Hristos le arată ucenicilor Săi și nouă că este Dumnezeu.

Nu este aceasta singura dovadă despre dumnezeirea Sa. Într-o discuție pe care o are ceva mai târziu cu saducheii care încercau să-L ispitească, Iisus le spune acestora că Dumnezeul lui Israel este Dumnezeu lui Avraam, al lui Isaac și al lui Iacov, care, deși au murit cu trupul, nu sunt morți pentru El. Dumnezeu lui Israel este Dumnezeu viilor și nu al morților (Matei 22,32), și, prin ceea ce se întâmplă în continuare, Iisus se dezvăluie pe Sine ca fiind Acest Dumnezeu al lui Israel: deodată Moise și Ilie se arată și încep să stea de vorbă cu Iisus despre sfârșitul Lui – adică despre răstignirea Sa – pe care avea să-l împlinească în Ierusalim (Luca 9,31).

În istoria poporului evreu, cei doi bărbați care stau de vorbă cu Iisus, au jucat un rol foarte important, cunoscut și apreciat de către toți iudeii: Moise a fost conducătorul acestui popor vreme de 40 de ani cât au rătăcit prin pustie după plecarea din Egipt, trecerea prin Marea Roșie și scăparea de sub robia egiptenilor, și tot Moise a fost cel prin care, pe Muntele Sinai, Dumnezeu a încredințat poporului Său Legea după care să se conducă sau așa numitul Decalog („Cele 10 porunci” – vezi leșire cap. 20); iar Ilie (III Regi cap. 17) a fost un prooroc vestit din Tesva Galaadului, a cărui prăznuire o facem anual pe 20 iulie, și care, datorită nelegiuirilor poporului său, sau mai degrabă a conducătorilor lui, și a depărtării acestuia de la credința strămoșilor săi, s-a rugat lui Dumnezeu și nu a mai plouat vreme de 3 ani și 6 luni (Iacob 5,17). Moise, care pe Muntele Sinai a vorbit cu Dumnezeu, de la Care a primit Tablele Legii, și Ilie, vestitul prooroc care s-a rugat lui Dumnezeu să pedepsească necredința poporului prin secetă, acum se arată vii pe Muntele Tabor și stau de vorbă cu Iisus despre cele ce va pătimi la Ierusalim, și astfel, mărturisesc și ei dumnezeirea Sa. Iar faptul că cei doi drepti ai Vechiului Testament sunt vii și că sunt într-adevăr Moise și Ilie, îl mărturisește clar Sfântul Apostol Petru, atunci când I se adresează lui Iisus și îi spune că se simt cu toții foarte bine, și că ar vrea să prelungescă această stare prin facerea a trei corturi, câte unul pentru fiecare oaspete de seamă: Iisus Hristos, Moise și Ilie.

Dar pe de altă parte, neputința omenească și evenimentele cu totul neobișnuite la care sunt martori-lumina pe care o văd, și prezența celor doi prooroci ai Vechiului Testament pe care-i credeau morți de multă vreme, îi fac pe Sfântul Apostol Petru și pe cei doi frați ai lui Zevedeu să fie cuprinși de frică, lucru ușor de înțeles în situația dată.

Și această teamă li se mărește foarte mult, și chiar îi aruncă cu fața la pământ pe cei trei ucenici, atunci când se văd înconjurați de un nor luminos, din mijlocul căruia se aude un glas care mărturisește despre Iisus: „Acesta este Fiul Meu Cel iubit; pe Acesta să-L ascultați” (Matei 17,5; Marcu 9,7 și Luca 9,35). Este mărturia cea mai puternică, pe care însuși glasul lui Dumnezeu, Care se vedește pe Sine a fi Tatăl lui Iisus Hristos,

o face despre dumnezeirea Sa. Acum, ca și atunci când S-a botezat Domnul în Iordan, Dumnezeu, deși este Unul singur, Se descoperă pe Sine ca fiind Sfântă Treime: Tatăl își face auzit glasul Său, prin care mărturisește că Iisus Hristos este Fiul Său, iar norul luminos și lumina, care strălucește pe chipul lui Iisus, arată prezența și lucrarea Sfântului Duh. Cei trei ucenici au încă o dată ocazia să se încredințeze că Învățătorul lor, Iisus Hristos, este Unul Domnului și Fiul Celui Prea Înalt. Și vor fi acum în stare să-L recunoască pe Domnul după Învierea Sa din morți. După acest moment, în care Iisus își arată dumnezeirea, Mântuitorul le poruncește să nu spună ceea ce au văzut până când Fiul Omului, adică El Însuși, va învia din morți. De fapt, doar atunci vor înțelege mai bine rostul deplin al celor trăite de ei.

Astfel, cei trei ucenici au avut ocazia să guste, pe măsura puterilor lor, din harul Sfântului Duh. Hristos pentru aceasta S-a jertfit, ca să poată dăruia harul credincioșilor. Că acest har este darul cel mai de preț de care au nevoie sufletele noastre, o arată cuvintele spuse lui Iisus de Sfântul Apostol Petru: „Doamne, bine este nouă să fim aici. Să facem trei colibe...” (Matei 17,4; Marcu 9,5 și Luca 9,33). După Sfântul Serafim de Sarov, dobândirea harului Sfântului Duh este însuși scopul vieții creștinești. Dobândirea lui și nu a averilor pământești, pe care, oricum, la moartea noastră nu le vom putea lua cu noi în mormânt. Harul Sfântului Duh, iubirea lui Hristos și a Tatălui Său pentru noi, dacă vom putea să le „câștigăm” în această viață, vor rămâne pururea cu noi. Pentru că ele se vor sălășlui în inima noastră. Iar Sfântul Siluan Atonitul ne învață că pentru dobândirea acestor daruri, în special a harului Sfântului Duh, avem nevoie de smerenie. Să ne smerim pe noi și să ne ferim de păcate. Pentru că păcatele ne întunecă sufletul, iar lumina lui Hristos, care vine în sufletul smerit, ne curățește de păcate și ne dă odihnă. Mare nevoie avem și de rugăciune. Însuși Mântuitorul, înainte de a se schimba la față, S-a rugat. El S-a adresat Tatălui Său. Noi să-L ne adresăm Lui. Domnul nu va întârzia să vină la noi, ca să ne curățească, să ne lumineze sufletele și să ne facă fiii ai Tatălui Său.

Și viața aceasta împreună cu El nu va avea sfârșit.

Protosinghelul Siluan

Excursie la mănăstiri

Biserica Ortodoxă Română din Bătănia a cîștigat sprijin de la Fundația Publică pentru Minorități Naționale și Etnice, pentru un pelerinaj în România. Grupul, în frunte cu protopopul Ilie Ciocan, a plecat în această săptămînă în România, la mănăstiri, pentru a săvîrși pelerinajul.

Mîncăruri de post

Supă rece de castraveți

4 castraveți, 1 praz, foi de dafin, 3 linguri de margarină, 3 linguri de făină, zeamă de lămîie, 1 legătură de ceapă verde, 1 legătură de mărar, sare, piper

Castraveții se spală, se curăță de coajă și se taie felii subțiri. Prazul se curăță, se taie rondele. Castraveții și prazul se călesc în margarină încinsă. Se adaugă foile de dafin și boabele de piper, apoi făina și se amestecă. Se stinge cu 1 litru de apă și se lasă la fiert la foc mic. După ce au fiert, se trec prin sită, se omogenizează și se potrivește de sare și piper. Se lasă să se răcească la frigider și se adaugă zeama de lămîie. Un castravete se taie pe jumătate, se curăță de semințe, se taie felii foarte subțiri și se adaugă în supă. Se servește foarte rece, presărată cu verdeață tocată mărunt.

Orarul slujbelor ortodoxe de duminică, 13 august 2000

Aletea	– ora 9.00 – pr. Alexandru Șereș
Apateu	– ora 11.00 – pr. Origen Sabău
Bătănia	– ora 9.00 – pr. Ilie Ciocan
Bichișciaba	– ora 9.00 – pr. Teodor Marc
Budapesta	– ora 10.00 – pr. Marius Maghiaru
Cenadul Unguresc	– ora 9.30 – pr. Aurel Becan
Chitighaz	– ora 9.30 – pr. Florin Olteanu
Giula I.	– ora 10.00 – ier. Siluan, ier. Paisie
Giula II	– ora 8.30 – pr. Petru Pușcaș
Micherechi	– ora 9.00 – pr. Ioan Bun
Otlaca-Pustă	– ora 9.00 – pr. Teodor Rocsin
Darvaș	– ora 10.00 – pr. Cosmin Pop
Săcal	– ora 9.00 – pr. Origen Sabău

Vă atragem atenția că din motivul renovării interioare a Catedralei Sf. Nicolae din Giula, Sfintele Slujbe sînt săvîrșite în Sala Festivă a Episcopiei, aflată în Parcul Sf. Nicolae.

Programul Adunării „Oastea Domnului” din Micherechi

Duminică	ora 17.00 – program religios
Marți	ora 18.00 – oră de rugăciune

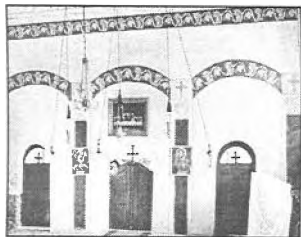
EXCURSII „PE DOUĂ ROȚI” (2)

Săptămîna trecută am lansat un serial prin care dorim să vă oferim niște idei pentru a vă petrece vacanța cu un program plăcut, distractiv, dar totodată și folositor într-o oarecare măsură. Deci, călăuziți de ideea că ciclismul se află în renaștere și că probabil și printre voi, stimați cititori tineri, se află mulți care se interesează de această formă de recreație, vă propun ca să ne continuăm traseul început săptămîna trecută. Atunci cele mai importante stații ale călătoriei noastre imaginare au fost: *Micherechi, Crîstor, Săcal și Apateu*. Deci, cum am mai scris adineaori am pătruns deja în Bihorul propriu-zis. Pe vremuri aceasta era o zonă sălbatică, cu un pămînt nu prea fertil. Era o adevărată pustă, cu sate mici și oameni mai săraci. Dar să ne pregătim din nou bicicletele și vă propun să ne aruncăm în lumea cotidiană bihoreană. În această săptămîină vom vizita 4 localități mici, unde mai trăiesc români, dar care în afara cîtorva excepții sporadice, nu mai vorbesc limba lor maternă. *Darvaș, Vecherd, Jaca și Peterd* se află într-un cerc cu un perimetru de 25-30 de km, un traseu ușor de parcurs chiar și cu bicicleta.

Darvaș

Acum o săptămîină ne-am încheiat drumul la Săcal și Apateu. Ca să ajungem la Darvaș vă propunem următorul traseu de cca 35 de km: Săcal –

Komádi – Újráz – Csökmő – Darvaș. Localitatea se află pe șoseaua națională nr. 47, care duce din sud spre Debrein. Românii de aici nu mai vorbesc limba lor maternă, singura mărturie a originii românești este biserica ortodo-

xă, care se află pe drumul principal. Deci este ușor de aflat. Populația românească s-a stabilit pe aceste meleaguri în prima parte a secolului al XVIII-lea. După legenda care circulă în sat, așezămîntul și-a primit denumirea de la cocori. Aceste păsări trăiau aici în număr mare. „Darvaș” deci, după poveștile localnicilor înseamnă „locuit de cocori”. În afară de biserica de aproape două secole nu prea o să aflați alte atracții turistice, dar merită să stați puțin de vorbă și cu localnicii, deoarece sînt oameni primitivi, ca de obicei locuitorii satelor mici. De la ei poate o să aflați mai multe amănunte despre așezarea lor. După o mică odihnă vă propun să ne continuăm drumul spre nord-est, pe drumul național nr. 47. La 4 km de Darvaș, o să vedem o intersecție la dreapta. Acest drumuleț ne conduce pînă la următorul sat vizitat.

Vecherd

Sătulețul ascuns în pusta Bihorului se află pe malul pîrului Ölyvös. Azi

este locuit de numai 200 de suflete. Pe vremuri Vecherdul era o localitate pur românească, fapt dovedit și de existența unei singure biserici de cult ortodox român. Sosind aici, călătorul are impresia că timpul s-a oprit. Nu o să vedeți oameni grăbiți, ca în orașe. E adevărat că majoritatea locuitorilor de aici sînt oameni bătrîni. Tinerii au părăsit satul natal din cauza lipsei locurilor de muncă. În pofida faptului că am sosit într-o localitate ortodoxă, nu o să mai găsim decît cîțiva bătrîni care mai știu românește. Pe aceștia

însă merită să-i căutăm pentru că vorbesc o limbă arhaică, cu care n-o să mai avem posibilitatea să ne întîlnim în alte părți. E bine să ne lăsăm influențați de ritmul vieții de aici, să ne oprim și să discutăm cu bătrîni, șezînd cu ei pe laviță. O să avem impresia, că stăm la povești ca și cu bunicii noștri, despre plecarea tinerilor în orașe, despre viața de odinioară sau despre colectivizarea forțată. Poveștile o să ne introducă într-o lume necunoscută, dar foarte interesantă. Dacă avem noroc, și ne întreținem în sat după-masă, mai către seară o să avem ocazia să vedem cum se mîină vacile de la pășune, care se află la marginea satului. Iar dacă ne interesează și viața spirituală și vrem să intrăm în bisericuța modestă, localnicii ne vor îndruma la cel care are cheia. Nu va trebui să-l căutăm prea mult, pentru că la Vecherd sînt doar trei uliți. E adevărat însă, că toate-s asfaltate. Pe două roți putem face turul satului în cam 5 minute. De la Vecherd, dacă ieșim din nou pe drumul național, în direcția Debreinului, la cca. 8 km se află următorul nostru popas.

Jaca

Pîrîul Ölyvös trece și prin această localitate, care numără în jur de două mii de locuitori, dar numai jumătate din aceștia sînt de origine română. Istoricul comunității românești din loc este asemănător celor amintite înainte. Mai demult comuna era împărțită în două: satul unguresc și satul românesc. Linia de despărțire însemna pîrîul Ölyvös. În satul românesc de odinioară, pe str. Kossuth (o uliță laterală, cu intrare de pe drumul principal) se află biserica românească construită acum 200 de ani, din cărămidă tencuită, în stil baroc tîrziu. Numărul românilor din Jaca nu se cunoaște cu exactitate, dar se știe că și aici doar o mîină de oameni mai vorbește românește,

deși la biserică în zile mari se mai adună în jur de 40-50 de credincioși. Este un fapt caracteristic, care merită experimentat și la fața locului, că în aceste 4 localități se slujește în limba română, dar românitatea credincioșilor se manifestă numai prin cunoașterea cîntărilor bisericești și a rugăciunilor în limba română. La Jaca merită să ne oprim puțin, pentru o scurtă odihnă, sub umbra pomilor de pe malul pîrului Ölyvös sau să vizităm castelul din centrul localității. După un popas în umbră, să ne luăm drumul spre următoarea noastră stație, care se află pe șoseaua principală nr. 42, la o distanță de numai 15 km de granița cu România.

Peterd

Și la Peterd putem observa, că pe vremuri localitatea era împărțită în partea românească și ungurească. Românii trăiau în jurul bisericii de pe str. Petőfi. O curiozitate istorică este că lăcașul de cult se află la marginea satului, în curtea casei parohiale. Explicația este că în timpul construirii acesteia, la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, datorită legilor de atunci, confesiunea ortodoxă română nerecunoscută de stat, n-avea dreptul să-și construiască bisericile direct pe stradă. Dacă vrem să vizităm casa de închinăciune, să ne

interesăm în imediata apropiere a bisericii. Localnicii ne vor îndruma cu siguranță. Vorbitori de limba română nu o să găsim, dar se mai află cîteva familii însuflețite, care țin mult la religia ortodoxă și se consideră români. Mo-

numente mai însemnate nici în acest sat nu o să descoperim, dar oricum nu e fără de folos să poposim puțin și pe aici, deoarece o să găsim urme românești însemnate.

Concluzii

După ce am vizitat aceste 4 localități, la încheierea etapei din această săptămîină a excursiei noastre, merită să ne oprim puțin pentru a culege asupra realității triste și să ne punem întrebarea: de ce oare acești români și-au pierdut limba maternă? Dacă vom fi atenți la poveștile lor, vom putea deduce că nicidecum nu ei sînt vinovații. Mai mult împrejurările i-au adus în actuala stare de asimilație. Merită să ne mai gîndim, la ce fel de concluzii subiective putem ajunge?

Atît pentru această săptămîină. Odihnă plăcută și nu uitați să vă verificați bicicletele pentru săptămîina viitoare!

Ștefan Crăsta

La Giula e mai bine decît în Statele Unite

De vorbă cu Costel Julien Constantinescu

În 1982 mama lui Costel, mutîndu-se din România la Budapesta, nevînd ca băiatul să piardă mai mulți ani de școală, l-a înscris la școala și internatul românesc din Giula. În acest cadru, Costel s-a simțit ca într-o familie mare și a prins rădăcinii. Era în anul trei la liceu, cînd familia a fost invitată de mătușa lui Costel în SUA. Atunci, tînarul fiind de 17 ani, cu greu, dar a decis să rămînă și să se stabilească în SUA. Acum, în acest an, și-a petrecut vacanța pentru a doua oară în Ungaria: la Giula, la Micherechi, reîntîlnindu-se cu prietenii de odinioară. Cu această ocazie am făcut un interviu cu el.

– După ce ai rămas definitiv în Statele Unite ale Americii, ce s-a întîmplat cu tine?

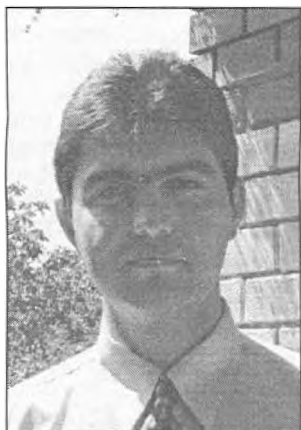
– Am fost ajutat de mătușa mea, sora mamei mele; am umblat la școală, apoi am intrat la Școala din San Jose, nu departe de San Francisco, în renumita „Vale de Silicon”. Acolo am terminat și studiile mele superioare. Azi sînt inginer de sisteme de computere. După 11 ani de muncă și încercări, am cumpărat o casă, care trebuie renovată... Trebuie să mărturisesc, nu au fost ani prea ușori, căci acolo sînt mulți oameni, chiar născuți în SUA, care nu au reușit să realizeze ceea ce am realizat eu, ca „venit”, emigrant în SUA.

– Totuși, cum te-ai descurcat?

– Trebuie să vă spun că nu e ușor nici acolo. Sub „scoarță” se vede că și acolo majoritatea oamenilor are multe griji și greutăți. Cei care vin din afară vîd numai suprafața... Dar trebuie să știți că acolo, la fel ca aici, în Ungaria, fiecare cu treaba lui, cu munca... Oamenii de dimineață pînă seara lucrează, sînt încărcăți, agitați, tot timpul în goana după bani... Dar dacă ai făcut rost de ei, atunci ai o anumită siguranță pe care te poți baza. Iar dacă cineva se ține de treabă, își poate realiza visurile.

– Cu cine te-ai întîlnit în timpul șederii tale în Ungaria?

– Am reușit să mă întîlnesc aproape cu toți colegii cu care eram prieteni, la școală... cu Ioan Cioca, acum e doctor – sînt foarte mîndru de el... cu

Miși Cozma și familia lui, care m-au primit și mi-au asigurat casă și masă aici, mulți alții din Micherechi, dintre foștii mei colegi de liceu. M-am întîlnit, cu directorul Ion Budai și cu Iosif Gôrbedi, cu diriginta mea Maria Oroian, cu familia Școrțe... și aș mai putea să înșir multe-multe nume. A fost foarte plăcut să mă întîlnesc iarăși cu prietena mea Edina Gomboș... Și am răscolit sertarele, să scoatem vechile scrisori, să ne reamintim de zilele petrecute împreună... De atunci s-au petrecut multe lucruri... Aș dori ca timpul să se oprească în loc, așa cum am lăsat totul atunci cînd am plecat, acum 11 ani.

– Cum ai petrecut concediul în Ungaria?

– Tot timpul, cît am fost aici, am simțit că mă refac, am început „să-nfloresc”, am simțit că sînt în „casa mea”. Am simțit că Giula a fost „orășelul meu”... De Budapesta de fel nu m-am legat și nici nu mă leg. Știți, aici, la Giula fiecare familie, fie coleg, fie profesor, m-a primit ca pe fiul lor, plecat dintr-o familie mare. Și cînd eram mai tînar, aveau tot aceeași grijă de mine... Probabil de aceea am pornit, pe vremuri, atît de greu și în vacanță la Budapesta. Numai eu știu, cît de grea a fost decizia mea de atunci să rămîn în SUA. Timpul trece, nu se oprește de dragul nimănui... Dar să știți: cît timp stau aici, sînt calm, mă relaxez, uit greutățile zilnice. Așa mă simt de parcă și azi aș fi elevul Liceului Bălcescu... Acum îmi dau seama, cît de ușor, cît de frumos era pe atunci, cînd aveam numai cîteva lecții... grija mea era doar să învăț cîte puțin și cîte-odată...

Șt. Orolan

Un nou record

14 tineri vor fi bursieri în România

E adevărat că a sosit mai devreme, cu cîteva zile înaintea expirării termenului de înaintare a formularelor de înscriere, delegația bucureșteană, care a făcut examinarea viitorilor bursieri ai României, au promis că nu vor fi respinse nici dosarele care au sosit pe adresa Ambasadei României la Budapesta pînă la 31 iulie a.c.

Examenul, mai precis, întîlnirea – fiindcă nu a fost un examen obișnuit, mai mult o cunoaștere – a avut loc la sediul Autoguverării pe Țară, miercuri, la 26 iulie. Marius Lupuțiu și Alexandru Costa, reprezentanți ai Serviciului pentru Relațiile cu Românii din Afara Țării din cadrul Ministerului de Învățămînt din România au sosit împreună cu Nicolae Pahonea, secretarul I de la Ambasadă, responsabil pentru acordarea bursei pentru tinerii din țara noastră.

– Pînă în prezent s-au înscris 14 candidați din partea orașului Giula și a împrejurimilor, – ne informează domnul Lupuțiu. Impresia mea a fost că ti-

sînt universitățile din Cluj, Oradea și Timișoara.

– După informațiile noastre, acum doi ani s-au dus la studii în România 5 tineri, anul trecut 9,

nerii sînt optimiști și doriți să învețe în cadrul programei de învățămînt a universităților din România. Ne-a bucurat în mod deosebit prezența acelor tineri, care deja sînt cu facultăți terminate, dar doresc să se perfecționeze și în continuare. Este vorba despre tineri ziariști din Seghedin, care vor urma cursurile facultății de jurnalistică din Timișoara. Ne-au impresionat și acei tineri, care numai acum au terminat liceul, cum sînt Edit Bordaș, Silvia Cardoș, Ana Voloșciuc, care s-au prezentat pregătite în mod deosebit. Am constatat că au terminat cu note calitative foarte bune. Este de remarcat că la ora actuală nu se înscriu la burse în România doar cei care vor să studieze filologia. Domeniile sînt diferite: litere, psihologie, jurnalistică, medicină. Iar centrele favorite

se, însă în marea majoritate a cazurilor, cînd legea ne-a permis și posibilitățile materiale au fost de asemenea natură, România și-a deschis brațele către toți tinerii, și a oferit mai multe burse. Sperăm că și în acest an, deși în cazul altor comunități numărul candidaților este destul de ridicat, vom reuși să acordăm sprijin pentru toți care ne cer.

– Ce înseamnă să fii bursier în România?

– Statul român acordă o bursă echivalentă a 50 de dolari pe lună, la care se adaugă cazarea gratuită în căminele studențești și, bineînțeles, o școlarizare gratuită, care este bugetată de stat, – ne înșiră domnul Costa, care aproape în fiecare an face parte din comisia de examinare, deci este în cunoștința realităților din Ungaria. – Pentru anul acesta remarcăm că nu numai numărul tinerilor crește, ci s-a majorat și numărul de burse. Nu a fost situație în care vreun tînar român din Ungaria să fie refuzat.

– În fond, toate aceste burse, – completează domnul Lupuțiu, – pe care România le oferă, este o dovadă de colaborare între România și Ungaria, în spiritul creării unei mentalități europene.

De la Giula, reprezentanții Ministerului de Învățămînt din București și-au continuat drumul spre noi bursieri, examinînd și tinerii români din Iugoslavia pentru obținerea bursei de studii în România.

Eva Iova

Iubirea și încrederea între generațiile din căsuța noastră ne ajută în rezolvarea tuturor problemelor

Cu mulți ani în urmă, strămoșii noștri au trăit laolaltă cu întreaga familie, mai multe generații împreună. Astăzi nu prea des se poate pomeni așa ceva. Civilizația și modul de trai despart familiile, slăbește legătura dintre generații, nu se mai transmit obiceiurile strămoșești. Până la urmă, în acest fel, se pierde cultura unui popor, a unui grup

te-ai și rupt în lucru. Duminica sau la sărbători era joc la oarecare casă – plata o fost un pengheu și 20 kg de bucate. Mai era șezătoare, sfârmatul, unde s-au adunat neamurile și vecinii buni, care tot timpul povesteau și spuneau pe șolomăni (bancuri). Nouă asta ne-o fost petrecerea – dar am fost oameni mulțumiți, fericiți. Tineretul de azi vrea să

Budapesta. În anul 1985 se căsătorește cu Mihai Czeglédi. Azi doamna profesoară este și referentă la Centrul Uman și predă la Institutul Superior Tessedik Sámuel din Bihășciaba.

În afară de acestea, este membră a Institutului de Cercetări și o preocupă mult etnografia. Temele de cercetare sînt: nunta la românii din Ungaria (temă apărută și în volum), perioada prenupțială, poezia legată de spectacolul funebru (moartea).

– Dacă cineva ca dvs ia parte la o muncă atât de valoroasă și multilaterală, când aveți timp liber?

– Nu prea am timp liber. Iar cînd aș avea, îl petrec cu copiii și cu îngrijirea măicuței mele, care de zece ani e grav bolnavă și a mătușii Eva, care stă cu noi.

– Predați, scrieți, cercetați în mai multe locuri. Cum faceți față?

– Preocupările acestea pretind foarte mult timp, dar merită, pentru că prin munca științifică, prin cercetare, profit mult la catedră, în predare. Pe urmă: merită și trebuie să ne ocupăm și de mîntuirea tezaurului folcloric, pentru că astfel mîntuim comoara obiceiurilor tradiționale. Toate acestea aduc un mesaj dintr-o lume pe care aproape că am pierdut-o, o lume încărcată de valori umane și spirituale, o lume care oglindește modul de gîndire și de viață a înaintașilor noștri. Iubirea și încrederea între generațiile din casa noastră mă ajută la rezolvarea tuturor problemelor.

– Ce v-a influențat să iubiți atât de mult folclorul românesc?

– Impresiile și amintirile din copilărie, legate de bunicul meu Vasile Gurzău, povestitorul bine cunoscut.

Deși Miși, soțul doamnei profesoare nu e român (are strămoși de origine slovacă, germană și maghiară) e tot timpul atent la cele spuse, zîmbește și

îmi dau seama că înțeleg. Se vede că în această familie trăiesc armonios împreună mai multe naționalități și generații.

– De 15 ani, de cînd sîntem căsătoriți, înțeleg din ce în ce mai mult românește, dar de vorbit știu numai puțin. Niciodată originea nu a fost pentru noi o problemă. Așa ceva nici nu se pomeneste.

– Cu ce vă ocupați, ce meserie aveți?

– Sînt instalator de gaz și apă, dar mă pricep la toate. Și în casa și curtea noastră, foarte multe lu-

exemplare... Mai pescuiesc din cînd în cînd. Și iubesc nespuse de mult copiii și bătrînii.

Băiatul, Miși (13 ani) a cîștigat ani în șir concursurile de povestire pe oraș și pe județ. Iar autorul basmului cu care a cîștigat a fost tocmai el. Dar îl preocupă mult calculatorul și animalele domestice. A avut iepuri, găini și rațe. În anul acesta i-au rămas numai doi căței... Și lui îi place mult pescuitul – chiar și acum e la pescuit – și filmele animate și cele legate de floră și faună, îmi povestește Maria.

Surioara Zsuzsika va începe din toamnă școala, va fi elevă în clasa întâi la școala generală română. Și ei îi plac mult poveștile și îi place să deseneze. Cred că acești copii au moștenit mult din sîngele bunicului.

Tot timpul cît l-am petrecut în familia Czeglédi-Gurzău am simțit armonia și dragostea ce a pluit printre pereții casei îngrijite, primitoare. Ioan Cozma

național și ne uniformizăm.

Familia Czeglédi-Gurzău din Giula este o excepție în acest sens: împreună trăiesc trei generații, și cu o mătușă, într-o casă frumoasă și confortabilă.

Seniorul, capul familiei, este bace Vasalică (a Delii), născut în 1923, în comuna Micherechi.

– Și știi, nepotul meu, că pe vremurile acelea cînd noi cu nană-ta Rafilă am fost tînări, viața o fost foarte grea. Dă mic prunc o trăbuit să lucrez. Am avut sălaș în Cherelap, unde am crescut oi, vite, cai, porci și găini. Pe lîngă asta, am avut cucuruz, tutun și grîu. Nu am avut timp să ne plictisim. În zori mînam porcii pă meriște, desculți. Seara, iar îi mînam la sălaș. Cînd am mai crescut, ca flăcău am vrut să mă însor, dar nu am avut nici bani de nuntă, și nici timp. Așa că noi „am fugit” cu nană-ta Rafilă. La lucru umblam pe la domnie, unde tot a fost mai ordonat, mai regulat, nu te-ai rupt în lucru, dar nici plata nu o fost multă. Dacă ai lucrat pă la găzdășag, ai primit mai mulți bani, dar

cîștigate bani fără lucru și tot timpul s-ar distra numai...

Maria Gurzău Czeglédi – fiica lui bace Vasalică – este profesoară la Liceul N. Bălcescu, bine cunoscută și îndrăgită de foarte mulți dintre noi. Și nu înțimplător. După terminarea universității, a lucrat la pornirea emisiunii românești la TV. Tot în același an a devenit profesoară la Liceul românesc.

Din anul '84 pînă în anii '88 predă și la catedra de limba și literatura română la Universitatea ELTE din

cruri sînt făcute, meșterite de mine. În timpul liber – ce nu am prea mult – îngrijesc tufele de tuia din curte – am vreo 50–60 de

Femeia fără de care nu mai poți trăi

...O iubire mare e mai curînd un proces de autosugestie... Trebuie timp și trebuie complicitate pentru formarea ei. De cele mai multe ori te obișnuiești, greu, la început, să-ți placă femeia fără de care mai tîrziu nu mai poți trăi. Iubești întîi din milă, din îndatorire, din duiosie, iubești pentru că știi că asta o face fericită, îți repeți că nu e loial s-o jignești, să înșeli atîta încredere. Pe urmă te obișnuiești cu surîsul și vocea ei, așa cum te obișnuiești cu un peisaj. Și treptat îți trebuie prezența ei zilnică. Înăbuși în tine mugurii oricărui altor prietenii și iubiri. Toate planurile de viitor ți le faci în funcție de nevoile și preferințele ei. Vrei succese ca să ai surîsul ei. Psihologia arată că au o tendință de stabilizare stările sufletești repetate și că, menținute cu voință, duc la o adevărată nevroză. Orice iubire e ca un monodeism, voluntar la început, patologic pe urmă.

...Îți construiești casa pentru o femeie, cumperi mobila pe care a ales-o ea, îți fixezi deprinderile cum le-a dorit ea. Toate planurile tale de viitor pînă la moarte sînt făcute pentru doi inși. A plecat de acasă, și ești neconținut îngrijorat să nu i se împline ceva... Te străpunge ca un stilet orice aluzie despre ea și ești nebun de fericire cînd, după greutăți materiale și umilințe uneori, ai izbutit să-i faci o surpriză care s-o uimească de plăcere.

...Nici un doctor nu are curajul să despartă corpurile celor născuți uniți, căci le-ar ucide pe amîndouă. Cînd e cu adevărat vorba de o iubire mare, dacă unul dintre amănți încearcă imposibilul, rezultatul e același. Celălalt, bărbat sau femeie, se sinucide, dar întîi poate ucide. De altminteri așa e și frumos. Trebuie să se știe că și iubirea are riscurile ei. Că acei care se iubesc au drept de viață și de moarte, unul asupra celuilalt.

Fragmente din romanul
Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război
de Camil Petrescu

La vârsta de 89 de ani, Tătă Dida este mulțumită

„Din curtea mea se văd turnurile a trei biserici”

Este în Cenad o uliță. Nici prea lată, nici prea scurtă. Cu copaci, cu grădinițe de flori. Și cu case vechi și frumoase...

Când am intrat în casa lui Tătă Dida, parcă aș fi fost într-un muzeu. Este prima căsuță (nici prea micuță pentru o bătrânică, care de mulți-mulți ani trăiește singură) de la colțul străzii. Intrând în casa cu ziduri din vâltuc, pornești – vrînd nevrînd – pe un drum al amintirilor... Mirosul camerelor, motivele zugrăvite pe pereți, oglinzile, covoarele și fotografiile... Da, fotografiile sînt tovarășii noștri pe calea amintirilor. Ele deschid toate porțile... Ele nu ne lasă să uităm...

– Deși trăiesc singură de 15 ani, – începe depănarea firului Tătă Dida, nu mă simt niciodată singură. În fiecare cameră am pe pereți multe-multe fotografii, nu numai cu copiii, nepoții și strănepoții, ci și cu alte neamuri, care azi nu mai trăiesc: cu mama și cu tata, cu socrul și cu soacra. Am și o pictură cu mine și soțul meu (ea a fost făcută de un pictor din Macău după o poză de-a noastră), pe urmă, e aici și un unchi a căruia a fost casa asta. Seara, înainte de culcare, de multe ori mă uit la aceste fotografii și pot să adorm mai ușor.

Nu numai fotografiile îți fac impresia că ești într-un muzeu, ci și mobilele. Puțini sînt cei care azi mai prețuiesc lavița, credențul, stălajul străbunilor.

– Lavița asta, pe care stați Dvs., – îmi destăinuie Tătă Dida, am adus-o din casa noastră veche. Și noi am moștenit-o de la părinți. Dar și azi îmi place să șed pe ea. Nu înțeleg tinerii... Dar nici multe alte lucruri nu mai înțeleg...

❖ Tătă Dida, pentru mine numele Dvs. a fost foarte ciudat, cînd l-am auzit prima dată. Cum sînteți scrisă în buletin?

– Dida Dan. Așa cum auzi. Dar după om mă cheamă Bodirca. Soțul meu a fost Dina Bodirca.

❖ Nici acesta nu este un nume obișnuit. Este oare un nume sîrbesc?

– Eu așa știu că românesc. Toți strămoșii noștri au fost români, dar aici la Cenad, știți, de mult trăim împreună cu sîrbi. Așa știu că Dina vine de la Dionisie. Dar așa e scris și pe mormîntul bărbatului, fie iertat, Dina Bodirca. Dacă nu i-aș păstra necrologul pe care e scris anul și ziua cînd a murit, nici nu aș mai ști. Știu doar că au trecut mulți ani de atunci.

Tătă Dida se ridică, iese din cameră și se în-

toarce cu necrologul amințit. Îmi arată că soțul i-a murit în 1985.

❖ Dar pe acesta e scris în ungurește că Bogyrka Dénes. Cum vine asta?

– El nu a fost Dénes, ci Dina. Dar n-au știut cum să-l scrie altcum.

❖ Nici Dvs. nu mai sînteți prea tînără. Sînteți aproape cea mai bătrînă femeie din sat.

– Nu m-am gîndit niciodată că voi trăi 89 de ani. Dar pînă cînd are omul zile... Și nici bolnăvicioasă nu sînt. Nu de multe ori am fost la medic. Acum nu demult însă a fost musai să mă duc, fiindcă m-am lovit la picior. Aici, în curte. La vîrsta asta nici nu mai trebuie să te duci nicăieri, și în casa ta ți se poate întîmpla ceva. Cu toate că nu lucrez prea mult, doar cît trebuie făcut în casă și în curte. Am o mică vie, niște flori și o pisică... Vedeți, tot nu sînt singură.

❖ Aveți și o familie destul de mare. Îi vedeți deseori?

– Am două fete, Emilia și Lucia. Emilia stă în casa vecină. Am noroc foarte mare cu copiii. Am și un ginere bun. Amîndoi mă ajută, mă vizitează de mai multe ori pe zi. Prin spațele casei putem trece unul la altul. Apoi, și nepotul Ghiță stă aproape cu familia: după colț, în a doua casă. Sîntem foarte aproape, totuși îmi place să primesc de la ei și fotografii că astea-s totdeauna împreună cu mine. Cealaltă fată, Lucia trăiește la Bichișciaba. Eu nu mai pot să mă duc la ei, dar ei mă vizitează des. Fiul ei este medic veterinar. Cînd a primit diploma, m-au invitat și pe mine la serbare, la Budapesta. Atunci am fost prima dată în capitala țării. Eu n-aș schimba Capitala pe căsuța mea...

Din nou se ridică de pe scaun, mă ia de mînă și mă duce în curte.

– Uitați-vă, ce-mi mai trebuie?! Cînd ies din casă și mă uit la dreapta, văd trei turnuri de biserică: cea sîrbească în stînga, cea română în dreapta și cea catolică în

mijloc. De cînd nu mai pot umbla nici la slujbe – că am fost eu foarte bisericăsoasă, soțul meu fiind cîntăreț și crîsnic, – doar ies în curte și mă uit la aceste turnuri. Duminică mă așez aici în gang și citesc din Biblie. Acum am și timp. Cînd am fost tînără, nu aveam, că tot lucram. Acum citesc a treia oară Noul Testament. Dar ce-am citit astăzi nu mi-a plăcut. Din Apocalipsă am citit... Multe lucruri triste au fost și mai demult, dar cînd rareori mă uit la televizor, tot mă gîndesc cîte și cîte se întîmplă în lumea asta, dar toate-s departe de noi. Eu nici nu mă uit decît la slujbe, duminică înainte de masă. Dar îmi place să ascult și radioul. Tare-mi place cum predică popa acel mai mare din București, Teoctist. Dar mă bucur și de popa nostru din Cenad, că-i tînăr și ne dă speranțe.

❖ S-a schimbat mult satul de cînd ați fost Dvs. copii?

– Tare mult. Dacă stau pe banca din fața casei, oamenii trec pe lîngă tine, nu-ți dă nimeni bineață. Copiii nu sînt crescuți cum am fost noi. Se leagă de muierile mai bătrîne, cum sînt și eu. Dar totdeauna încerc să-i învăț cîte ceva. Astăzi nu mai ținem laolaltă nici noi, românii. Se încurcă toată lumea. Românii cu ungurii, cu sîrbii, cu țigani. Nu știu dacă-i bine asta. Știm că trebuie să trăim împreună în pace și înțelegere, dar totuși... Astăzi nici copiii nu mai știu limba mamei lor. Nu știu, de ce-i rău asta?!

Cînd a fost tata în război, i-a scris mamei o scrisoare ca pe mine să mă dea la școala maghiară, ca să știu și ungurește. Dar nu s-a temut nimeni că n-oi ști românește, fiindcă acasă numai în această limbă vorbeam. Dar știam și sîrbește. Nu prea bine, dar nu m-ar fi putut vinde.

Ca s-o cred, Tătă Dida începe să-mi cînte sîrbește. Era vorba despre o fată care n-a vrut să intre în casă la chemarea mamei sale, fiindcă ea și-a găsit deja iubitul, alesul inimii. La întrebarea dacă știe să cînte și românește, Tătă Dida a început:

– „Românie, mamă dulce, / Eu te las cu Dumnezeu, / Căci dușmanul, vezi, mă duce, / Că mă ia din sînul tău, / Sunt o pită sfîșiată / Jalnic vine...”

Nu mai știu continua, dar mi-a venit în minte încă una: „Hai să dăm mînă cu mînă, / Ce-i cu inima română, / Să-nvîrtim hora frăției, / Pe pămîntul României...”

❖ De unde știți aceste cîntece? Cînd le-ați învățat?

– Cînd am fost copil mic... La școală...

Aproape trei ore am stat de vorbă cu Tătă Dida. Atît de multe mi-a povestit într-un timp atît de scurt, încît nu ar fi destule paginile acestei reviste să le scriem pe toate. Doar atît am putut să vă redau. Am venit din casa de pe colțul străzii din Cenad cu promisiunea că mă voi reîntoarce cînd se vor coace strugurii. Asta nu peste mult va fi.

Eva Iova

Sfatul șobolanilor

Doar pripășit de câțiva ani,
motanul casei, Roadeslană,
un tartor crîncen, o satană,
băgase spaima-n șobolani
și din atîția cîți mai sînt
zac mulți lihniți pe sub pămînt.
Dar într-o bună zi, cînd blestematul
și-a început pe-acoperiș sabatul
în tîmbălău de nuntă c-o pisică,
în mare taină, grijulii, cu frică,
s-au întrunit și ei să-și țină sfatul.
Vorbi întîi, ca staroste, Gherlanul:
– Așa și-așa... deoarece... și întrucît...
eu cred că mpielițatul nu ne-ar zvînta atît
de i-am lega un zurgălău de gît.
Am auzi cînd vine la pîndă căpcăunul
și n-ar mai prinde unul...

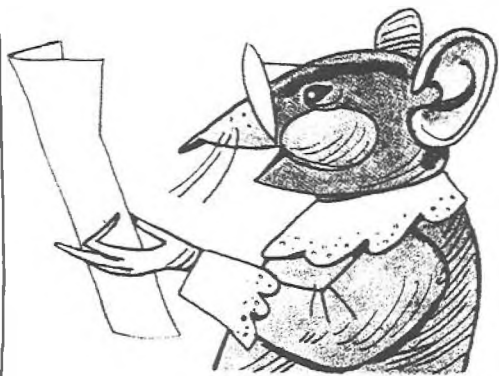
Mai leac ca zurgălăul, se-nțelege,
nici nu era. Dar cine să i-l lege?

– Eu nu!... – Nici eu!...

– Doar n-oi fi prost!...

Vorbiră mulți cu foc în glas,
dar fără rost,
căci a rămas
tot cum a fost...

Am mai văzut eu sfaturi de stareți,
de canonici,
ținute fără noimă de vorbăreți habotnici.
Ca sfetnici,
mulți sînt vrednici.
Dar cîți,
dintre atîți,
pot să-și preschimbe-n faptă
povața înțeleaptă?...

Leul biruit de om

Tot discuta mulțimea privind la un tablou
înfățișînd un Leu nespuns de mare
alături de un erou
ce izbutise să-l doboare.
Trecînd un Leu năprasnic,
le-nchise-ndată gura,
limbușilor, spunîndu-le că și pictura
e bună că dă unora prilej
să pară, cel puțin, că sînt viteji.
– Artiștii pot pe mulți să-nflăcăreze
cu fantezia lor înaripată.
O, de-ar putea și leii, ca omul, să picteze,
ați ști și adevărul cum arată!...

La Fontaine Fabule

Pe raftul bibliotecii noastre se găsește o
carte cu foi galbene cu copertă groasă,
zdrențuită, răsfoită și mult citită. Este vor-
ba de Fabulele lui La Fontaine. Volumul a
apărut cu douăzeci de ani în urmă, în 1980
la București la Editura Ion Creangă. Fabu-
lele pururea tinere și proaspete sînt tîlmă-
cite în românește de Aurel Tita, iar ilustra-
țiile expresive sînt creațiile lui Eugen Taru.

Fabulele clasice, adînc franceze ale lui
La Fontaine au fost și pînă acum și vor
rămîne și în viitor valabile. Căci sînt pure,
adevărute și frumoase, izvorînd din natu-
ră, șlefuite de un artist sensibil, fiu francez
al unui secol glorios.

Jean La Fontaine s-a născut în 1621, în
Château-Thierry. Se stinge din viață în 1695.
Cele două volume apar în anul 1668, iar
ultimul în 1694.

Lupul și mielul

Dreptatea celui tare mai strașnică s-arată,
cum veți vedea îndată.

Un Mielușel venise să se-adape
în crîng, din limpezimea unei ape;
cînd, alungat de foame, cu ochii după pradă,
un Lup cumplit s-a întîmplat să-l vadă
și s-a răstit la el, plin de mînie:
– Cutezi să-mi tulburi apa tocmai mie?...
Obraznicule, îți arăt eu ție!...

– Nu-și are rost mînia Dobitociei Tale:
cum aș putea s-o tulbur, cînd beau mult
mai de vale?...

Îi spuse Mielușelul aceluia Lup zbîrlit.
– Ba o tulburi! – zise el pornit;
iar acum un an m-ai și bîrfit!...
– Eu te-am bîrfit?... E oare de crezut
cînd eu, pe-atunci, nici nu eram născut?...
Măria Ta, fii bun și ține seama
că-s mititel și încă sug la mama...
– De n-ai fost tu, a fost vrîm frate-al tău!
– Măria Ta, n-am nici un frate, zău...
– Chiar dacă n-ai, tot n-are-a face:
a fost vreunul dintr-ai tăi,
că sînteți toți la fel de răi,
de la ciobani pîn' la dulăi
și nu-mi dați pace!
Dar mă răzbun, ai înțeles?...
Și, fără altă formă de proces,
l-a dus pe sus în codrul depărtat
și l-a mîncat.

Broaștele care cer un monarh

Urîndu-li-se cu democrația,
orăcia broștimea cîndva atît de strașnic,
că Joe, ca să curme odată gălăgia,
le azvîrli din ceruri un rege tare pașnic.
Cum totuși la căderea în balta lor, se pare,
făcuse noul rege un zgomot foarte mare,
întreaga seminție broscărească,
năîngă și fricoasă de la baștină,
s-ascunse-n stuf, în trestii, în bortele
din mlaștină,
necutezînd o vreme pe Vodă să-l privească,
de teamă ca gigantul, cumva, să nu le prindă.
Dar uriașul lor era o grindă!
Cu cîtă spaimă prima broscuță din grămadă
s-a furișat, cu grijă, din ascunziș, să-l vadă!
Pe urmă, părăsindu-și și celelalte balta,
veniră toate una după alta,
și ajungînd curînd familiare,
i se urcară ciurdă atîtea în spinare,
că le-ndura blajinul monarh cu resemnare.

Dar broaștele, cu timpul, pornesc cu tîrăboi
la Joe, ca să-i ceară un rege mai vioi.

Aflînd Stăpînul Zeilor ce vor,
le hărăzi de data aceasta un Cocor,
și el, dînd grabnic iama prin smîrcuri și pe lac,
le înghițea năprasnic, satrapul, după plac...
Ci broaștele căsună spre Joe iar cu plînsul,
că zarva lor ajunge, prin slavă, pîn' la dînsul.
– Ia terminați odată smintitul tîrăboi!
Ce, socotiți că-i numai după voi?
De prima guvernare,
cum știți, n-ați fost în stare.

Întîiul vostru rege se nimerise blind,
dar l-ați schimbat curînd.
S-a isprăvit de astăzi cu orice tîmbălău!
De-acum, nechibzuitelor, răbdați
și regele cel aprig vi-l păstrați,
să nu dați peste altul și mai rău!

Oile și lupii

De-o mie și mai bine de ani – ori mai dincoace
(căci ziua, luna, leatul nu ni-l arată cărțile) –
cumetrii lupi căzură cu oile la pace,
o pace cu foloase de amîndouă părțile.
Cum lupii mai-nainte nu-și alegeau mijloacele,
cînd sfîșiau mioara, berbecule sau mielul,
la rîndul lor ciobanii le tăbăceau cojoacele
și nu era mai slobod păscutul ca măcelul.

Așa că hotărîră să facă, toate, pace
cu soli și cu ostatici, cum se face.
Cerîndu-le dulăii zăloage, lupii – suii
le-au dat în schimb, drept cheazăie, puii...
Dar puii cresc și-s dormici de sînge: lupi în lege...
Cînd au lipsit o dată ciobanii de la tîrlă,
uitînd de pact, de lege și chiar și de ciomege,
trec și dispar, tîlharii, cu mulți miei, peste gîrlă.
(Dăduseră de veste și-n codru, prin iscoade.)

Și cum doar pe temeul încrederii neroade
în »pactul sfînt«, dulăii de mult nu mai vegheau,
au fost, pe negîndite, uciși pe cînd dormeau.
(Nici n-au avut răgazul să afle cine-i roade!)

E foarte bună pacea – putea de-aici conchide
dar trebuie să știi cu cine-o faci,
că sînt și lighioane viclene și perfide.
Nu te-ncurca în viață cu astfel de ortaci
– dibanii ce-n prieteni o vreme se prefac –
ci luptă fără milă, ca să le vii de hac!

Anul 50

Fișier al colaboratorilor FOII (14)

Ștefan Frătean

debut de presă • debut literar • redactor

Atunci când tinerețea activă a intelectualului face casă bună cu pasiunea și talentul, cu dăruirea în oferirea bunurilor culturale semenilor, semnul înalt al personalității construite pe adevăr și prețuire devine emblemă purtătoare de valoare. Pe cîtă asemenea dăruire și vocație, pe atîta bucurie internă a faptelor zidite cu rîvnă și migală, intră în construcția omului cultural robust de talia intelectualului Ștefan Frătean (n. 1954) [Ș.F., ștf., Fratean]. Există în cazul acestui ziarist un „ce” inconfundabil, dincolo de care inovația formulelor jurnaliste curge pe albia așezată a ideilor constructive, marcate de un stil apartinător, mai degrabă, celui de-al șaselea simț, spontanitatea și intuiția.

Ca în cazul celorlalți zia-riști din generația tînă, Tiberiu Herdean, Ioan Sz. Kiss, Tiberiu Juhász, Foaia a simțit să iasă în întîmpinarea viitorilor redactori ai ei. E și cazul lui Ștefan Frătean, care a avut la începuturi, ca și colegii săi de presă, elanul și inițiativa adolescentului. O tenacitate specifică vîrstei îl propulsează încă din anul I de liceu printre frunțași. Ziarul înregistrează un prim succes public, premiul la concursul de recitări (în nr. 5, 1 martie 1970), precum și antrenarea lui în acțiuni de răspundere civică, într-un joc al responsabilităților inițiat de Ana Crișan (elevi substituind conducerea școlii sau „parlamentul” liceenilor, în nr. 24, 15 decembrie 1970, 22, 15 no-

iembrie 1972). Acest exercițiu al sarcinilor asumate pentru colectivitate, patosul și sinceritatea cu care s-a implicat i-au dat și curajul ieșirii în presa scrisă. **Debutul jurnalistic** al lui Șt. Frătean are loc la vîrsta liceană, cu o corespondență culturală despre reînnoarea unei tradiții corale la liceu. Textul în cauză, Noul cor al liceului (în nr. 21, 1 noiembrie 1971) are toate elementele necesare unui articol bine încheiat, o precocitate maturizată a tînărului jurnalist: localizare temporală și spațială, intrare în subiect, un traect istoric, situații, personalități și ieșire salutară, angajantă. Perioada studenției bucureștene (1973-1977) este fecundă nu numai pentru formarea filologică a lui Șt. Frătean, dar mai ales benefică pentru diversificarea instrumentală a stilului său publicistic și lărgirea formulelor scrisului său. Scrisorile corespondențe din București sînt cînd mărturisiri de onestă trăire intelectuală (în nr. 23, 1 decembrie 1973) cînd cronici de eveniment cultural (*Inaugurarea noului Teatru Național*, în nr. 2, 15 ianuarie 1974), cînd proză reflexivă, precum această confesiune a unui intelectual care privește cu îndrăzneală oglinda unei realități ce îi este proprie. Bucata *Vîrsta impresiilor* (în nr. 19, 15 martie 1977) este o autocopie a unui eu rătăcit, marcat de îndoile grave, care știe să caute motivații superioare și să izbîndească atunci cînd melancolia alunecă pri-

mejdios spre dezarmare și pasivitate: „Mă voi reîntoarce, dar deloc satisfăcut, căci încă de pe acum simt disproporția dintre ceea ce am făcut și ce aș fi putut face. Sînt obligat, prin convingere, ca la vară, părăsind Bucureștiul, să am la mine „toată România”, așa cum am văzut-o și am simțit-o acum la vîrsta impresiilor. Și cu cît stau mai mult timp în România, cu atît este mai severă examinarea la întoarcere”. Finalul suspendat al acestei confesiuni, la finalul studenției bucureștene a lui Șt. Frătean, deschide cel mai important capitol din întreaga sa activitate de jurnalist. Acel tainic „Și cîte ar fi încă de discutat!”, marcat deopotrivă de luarea de rămas bun și de aventura intrării energizante în jurnalistică, devine marea carte pe care o deschide azi scrisul lui Ștefan Frătean.

Perioada cea mai activă și cea mai bogată și diversă, dintre 1977 și 1980, cînd devine **redactor** la ziar, apoi din 1980 redactor radiofonic și, din 1982, redactor de televiziune, atestă vocație constructivă, o conștiință a celui care zidește azi pentru eternitatea de mîine. O pasiune a dăruirii în tot ce a făcut și scris, dublată de un spirit limpede, cumpănit în gesturi și fără convenții de paradă, jucăuș pe claviatura evenimentului pînă la libertatea criticii și polemicii de idei, inventiv și necompletat, mișcîndu-se cu ușurință pe un registru larg al scrisului jurnalistic, carac-

terizează activitatea de reporter și redactor a lui Ștefan Frătean. Două sînt însușirile majore ale scrierilor și intervențiilor radiofonice ale sale: marajul puternic al actualității și evenimentului strict legate de comunitatea românească și, a doua, stilul personal, de neconfundat, al practicii articolului de idei, într-o formulă originală de reportaj mixt, articol de opinie, evocare, confesiune și reflecție, demonstrație și corecție polemică. Reportaje din Chitighaz, Apateu, Leucushaz, Debrețin, Cenadul Unguresc, implicarea în campania de abonamente la ziar (*Ziua presei românești la Micherechi*, în nr. 50, 13 decembrie 1981), reportaje culturale, interviuri, organizarea de concursuri școlare, note de vacanță, evocări rurale și chipuri dragi (*Meșterul și elevele lui, Noblețea vîrstei*), toate poartă însemnele personalității lui Ștefan Frătean: acuratețe, rigoare, sensibilitate, adevăr, onestitate. Să amintim că articolul său are încă de la titlu o disponibilitate incitantă, polemică, dar și una reconfortantă, trimițînd spre reverie și literatură (*Spre cine zîmbește floarea soarelui?, Dacă cînepa ar avea picioare!, Bîlci de ieri, bîlci de azi*).

Vorbeam de rigoarea și disciplina care caracterizează personalitatea acestui intelectual. În rotunjimea construcției omului cultural de tipul lui Ștefan Frătean onestitatea și gestul compensator al corecției devine una din calitățile nobile, atunci cînd mărturisirea este una publică. Prin anul 1989, în cîteva intervenții de presă Șt. Frătean răspunde prin formula „scrisorii deschise” unei polemici provocate de Farkas Jenő, de la ELTE. Discuția s-a iscat în jurul unui incident de montaj la o emisiune rezervată centenarului Mihai Eminescu. Scrisoarea-răspuns a lui Frătean nu numai că este una de bun simț care recunoaște omisiunea profesorului din scenariul filmat, dar atestă și o înaltă conștiință a apartenenței la comunitatea românească, prin demonstrația unor adevăruri dureroase, care ating respectuos idealul comunitar, în baza căruia catedra de română de la Budapesta trebuie să rămînă un avanspost al formării intelectualilor români din Ungaria: „Deși nu am vrut să întreb, ceea ce ne preocupă este că: oare de ce nu există la catedră nici un singur ca-

dru, nici un singur profesor cu post încadrat definitiv și dintre tinerii de naționalitate română din Ungaria?” (în nr. 29, 21 iulie 1989). Gheorghe Marc, secretarul general al UDRU de atunci, intervine în această discuție, acuzînd catedra de pasivitate față de naționalitatea română din Ungaria, că „nu a devenit un atelier al cercetării naționalității noastre”. Am poposit asupra acestui episod găzduit de ziarul românesc pentru verticalitatea ideilor și formula decentă a dialogului în cazul scrisului lui Ștefan Frătean. Idei generoase și izbesc de o realitate crudă rostită, de cuvîntul său, tăios, cu vocație apostolică, în fața nevoii de conservare și salvare a identității comunitare. Peste vreme, mesajul alarmant și strigătul în pustiu al celui veghetor la destinul românilor din Ungaria rămîne poate cel mai sublim gest al intelectualului Șt. Frătean: „naționalitatea noastră, foarte restrînsă la număr, și deseori disperată de fantoma dispariției ei spirituale, are o mare nevoie chiar de cel mai mic ajutor pentru a se menține ca etnic românesc”. Sînt cuvinte rostite public în 1989!, anul în care, după Decembrie eliberator al tuturor românilor, Ștefan Frătean a știut să le dea aura regăsirii în marea familie a limbii române, într-un excelent reportaj de teren, *De la fața locului* (în nr. 1, 5 ianuarie 1990). Reporterul se regăsea ca în anii lui buni, entuziast și deloc obosit. Un gest de luptător pînă la capăt, fără complexul zădărniciiei, energic și mereu improspătat de nestinsa dragoste de ai săi. Așa se face că, și în calitate de reprezentare, navetînd între Oficiul pentru naționalități etnice și Uniunea Culturală a Românilor din Ungaria, Ștefan Frătean nu are clipe de răgaz, iar „opera” lui nescrișă devine pe o zi ce trece opera-faptă pentru fiecare mică rodire românească.

Cornel Munteanu

Din fișele următoare: Să-muel Domokos (15), Endre Pálffy (16) și alții.

Un fotbalist giulan din Tîrgu-Mureș

De câțiva ani încoace, mulți fotbaliști din România vin pe la noi și revin în Ungaria, să-și facă norocul. Printre ei sînt unii care nu stau mult timp aici, iar sînt alții, care de mai mulți ani stau la noi. Aici au loc de muncă, aici și-au cumpărat apartament și ajută în continuare la ridicarea nivelului fotbalului unguresc. Un astfel de om este și *Levente Tamási*, născut la Tîrgu-Mureș în anul 1967. Acolo a făcut școala generală și acolo și-a continuat studiile pînă la terminarea facultății de inginer.

La vârsta de 15 ani a fost începător în echipa mare la

lo, iar sora mea a jucat baschetbal în echipa Békés SC.

- *Cu ce vă petreceți timpul liber?*

- Îmi place mult să citesc și să mă uit la meciuri la televizor. Fac și mult antrenament suplimentar ca să-mi mențin condiția fizică bună.

- *Cred că ați urmărit și EURO 2000. Ce părere aveți despre echipele participante și mai ales despre naționala României?*

- Au fost foarte multe meciuri bune din care un fotbalist profită mult. Portugalia, Italia, Franța și Olanda a jucat tot timpul bine. Cel mai mult mi-a plă-

cut Portugalia care a prezentat un joc plăcut și care au marcat goluri frumoase. Am așteptat mai mult de la nemți și englezi. România s-a calificat din grupa cea mai grea și a realizat un rezultat pe care îl menține de 10 ani. Cu atenție mai multă ar fi ajuns la o calificare și mai bună. Sperăm că la Mondiale o să le reușească.

- *Ce plăcere vă face fotbalul unguresc?*

- Fotbalul unguresc e de mai mulți ani în criză, dar sper că schimbările din ultimul timp o să-l ridice „din groapă”. Iar Giula are o echipă bună cu jucători bine pregătiți și cred că o să ne calificăm pe primele două locuri.

MIC

Metalchimica, Tîrgu-Mureș (Camp. Nat. Div. III.). Aici a jucat 7 ani.

De la începutul sezonului 1991-92 este jucătorul echipei Gyulai SE (azi Gyula Termál). În acești 16 ani petrecuți în divizia III-a, nu a jucat numai în cazul cînd a fost bolnav sau faultat și numai de două ori a fost eliminat.

A jucat 446 meciuri de campionat și a marcat 113 goluri. În diferite competiții de cupă a jucat peste 50 de meciuri. Nu mulți fotbaliști se pot lăuda cu o astfel de statistică, mai ales că tot timpul a jucat mijlocăș de acoperire și apărător.

- *De care rezultat sînteți cel mai mîndru?*

- Cînd în 1998 am cîștigat campionatul NB III cu Giula și cînd am luat medalia de bronz cu Metalchimia. Dar îmi amintesc cu multă plăcere de golurile marcate și prin care am cîștigat meciuri importante.

- *Nouă ani într-o echipă în străinătate - nu e lucru simplu.*

- Niciodată nu am avut probleme cu acomodarea nici cu coechipierii, nici cu locul de muncă (Fa- és Fémbútoripari Rt.) unde sînt subinginer. Pentru mine are o mare importanță că în anul 1995 am primit și cetățenia maghiară.

- *Ce legătură mai are familia în afara dvs., cu sportul?*

- Tata a jucat mai mulți ani în campionatul județean, fratele meu joacă și acum tot aco-

Un cuplu maghiar în fruntea naționalei române

Ceea ce săptămîna trecută încă nu era sigur, acum a devenit realitate. În fruntea echipei reprezentative a României stă tandemul Emeric Ienei - Ladislau Bölöni. Ienei de acum înainte va îndeplini postul de director tehnic, iar Bölöni, recent reîntors din Franța în România, va fi antrenor principal. Laci Bölöni și la ora actuală se bucură de mare respect între fotbaliștii români, el fiind recordman-ul de înaintea lui Hagí, cu 108 prezențe în naționala României. Legendarul Bölöni, acum de 47 de ani, pînă la ora actuală a activat ca antrenor în primele divizii din Belgia și Franța. Mijlocășul cluburilor ASA Tg. Mureș, Steaua și Racing Jet Bruxelles, în anii '80 era primul jucător din România, care a depășit magicul număr de o sută de selecții. De remarcat că pentru prima dată se va împlini, ca naționala României să fie aruncată în bălăie împotriva selecționatei Ungariei - la 6 iunie și 5 septembrie 2001, în cadrul preliminariilor Campionatului Mon-

Știri fotbalistice

dial, ediția 2002 - de un cuplu de antrenori de origine maghiară. Probabil că încrederea suporterilor este totală, deoarece acești specialiști cu performanțele obținute și-au înscris deja numele cu litere de aur în istoricul fotbalului românesc. Naționala României își va juca primul meci de pregătire în data de 8 august cu selecționata Poloniei.

Dan Petrescu s-a transferat de la Chelsea la Bradford City

Fundașul român a semnat duminică trecută un contract pe trei ani, cu drept de prelungeră pentru încă un sezon, cu

gruparea Bradford City din Premier League. Transferul lui Petrescu a costat 800.000 de lire sterline (aproximativ 1.400.000 de dolari). Precum ați putut citi și în coloanele „Foi”, fundașul aflat de 6 ani în Anglia, nu demult a declarat că își dorește să-și încheie cariera sportivă la Londra. Dar, conform cotidianului Evenimentul Zilei: „Cu puțin timp înainte de încheierea trecutei ediții de campionat din Premier League, Dan Petrescu a avut unele izbucniri ironice la adresa cîtorva coechipieri, fapt care i-a atras criticile managerului echipei, Gianluca Vialli. Inițial românul ar fi trebuit să plece la Southampton, conform înțelegerii dintre cele două cluburi.

Petrescu încă în culorile lui Chelsea

CAVALCADA MARE a continuat

Competiția de la Hockenheim a adus și în duminică trecută un concurs extraordinar, cu multe surprize și situații neobișnuite. M. Schumacher din nou a fost pe teren numai pentru o rundă. Imediat la prima curbă s-a produs coliziunea cu mașina lui Fisichella. Iar apoi, degeaba au pornit de pe primele locuri de start piloții Coulthard, Schumacher, Fisichella, Häkkinen, totuși Barrichello, care a pornit de pe poziția 18, i-a depășit pe toți.

Mult a trebuit să aștepte Brazilia ca după maestrul Senna să aibă iarăși un campion la Formula I!

La ora actuală, înainte de Grand Prix de pe Hungaroring, competiția devine tot mai emoționantă: concursul dintre piloți este tot mai înverșunat, căci avansul lui „Schumi” s-a redus la numai două puncte față de piloții Coulthard și Häkkinen de la Mc Laren, iar coechipierul Ruben Barrichello s-a apropiat la numai zece puncte.

Deci, peste două săptămîni, pe Hungaroring, va urma o mare partidă între piloții de pe primele patru locuri.

Lista punctajului de la Hockenheim:

1. Rubinho Barrichello 10 puncte 1:25:34.418, viteza medie: 215,340 km/h, 2. Mikka Häkkinen 6 puncte, 3. David Coulthard 4 puncte, 4. Button 3 puncte, 5. Salo 2 puncte, 6. De la Rosa 1 punct.

Lista punctajului - piloți:

1. M. Schumacher 56 puncte, 2. Coulthard, Häkkinen 54-54 puncte, 4. Barrichello 46 puncte, 5. Fisichella 18 puncte, 6. R. Schumacher 14 puncte.

Lista punctajului - constructori:

1. Ferrari 102 puncte, 2. Mc Laren 98 puncte, 3. Williams 22 puncte.

MIC

Dar Petrescu nu a acceptat termenii financiari ai înțelegerii și a optat pentru Bradford, variantă apărută ulterior.”

Campioana României și-a decepționat publicul

Dinamo București, echipă care a cîștigat campionatul intern cu un avantaj impunător, și-a jucat primul meci în a doua rundă a preliminariilor pentru Liga Campionilor. Cîinii roșii, cum sînt porecliți jucătorii dinamoviști au decepționat publicul, prezent în număr de 15 mii, pentru că, chiar și pe teren propriu s-au lăsat bătuti de campioana Poloniei. Rezultatul final: Dinamo Buc. - Polonia Varșovia: 3-4. Elevii lui Cornel Dinu nu mai au prea multe șanse de calificare în turul trei, deoarece pentru aceasta ar avea nevoie de o victorie cu două goluri în deplasare, rezultat greu de imaginat după meciul din București. De altfel, în momentul apariției acestui articol o să cunoașteți și rezultatul returului, deoarece acesta s-a disputat după încheierea ediției noastre, miercuri seara. **Șt. Crâsta**

ROMÂNIA

TVR

Luni, 7 august

11.00 Callatis 2000 (R) 13.00 Jurnal 13.15 Ciber-Fan 13.30 Puncte cardinale 13.50 Drumul spre Europa 14.00 Pro Patria 15.00 Emisiune în limba maghiară 16.30 Serial. Orice e posibil 17.00 Agenția de plasare 17.30 Garantat 100% 18.00 Știri 18.05 Corect! 18.15 Serial. Sunset Beach 19.00 Jurnal 19.35 Sport 19.45 Iartă-mă! 20.45 Cu ochii'n patru 21.35 Serial. Cazuri ciudate 22.25 Jurnalul de noapte 22.40 Marele Jazz.

Marti, 8 august

6.00 Telematinal 10.55 TVR Cluj-Napoca 11.10 Serial. Cazuri ciudate 12.00 Drumul spre Europa 12.10 Serial. Justiție militară 13.00 Jurnal 13.15 Ciber-Fan. Lumea PC-ului 13.30 Repere sacre 14.00 Oameni ca noi 14.30 Convingeri 15.00 Emisiune în limba maghiară 16.00 Seniorii cetății 16.30 Serial. Orice e posibil 17.00 Medicina pentru toți 17.30 Garantat 100% 18.00 Știri 18.05 Corect! 18.15 Serial. Sunset Beach 19.00 Jurnal 19.35 Sport 19.45 Serial. Felicity 20.35 Economia 21.25 Amprente 21.40 Telecinemateca. Culoarea banilor 22.25 Jurnalul de noapte.

Miercuri, 9 august

6.00 Telematinal 10.35 TVR Cluj-Napoca 11.25 Serial. Felicity (R) 12.15 Casele au amintiri Documentar 13.00 Jurnal 13.15 Ciber-Fan 13.30 Telecinemateca. (R) 15.35 Magazin folcloric 16.30 Serial. Orice e posibil 17.00 Impas în doi 17.30 Garantat 100% 18.00 Știri 18.05 Corect! 18.15 Serial. Sunset Beach 19.00 Jurnal 19.35 Sport 19.45 Serial. Felicity 20.35 Recurs la morală 21.20 Film. Brigada FBI 22.25 Jurnalul de noapte. 23.00 Lumea dansului.

Joi, 10 august

6.00 Telematinal 10.20 TVR Timișoara 11.20 Serial. Felicity 12.10 Tezaur folcloric (R) 13.00 Jurnal 13.15 Ciber-Fan 13.30 Destinul unei Națiuni 14.00 Convingeri 15.00 Evrika 15.30 Librăria pe roți 16.00 Lumea și noi 16.30 Serial. Orice e posibil 16.55 Futbol: Universitatea Craiova — FK Pobeda 19.00 Jurnal 19.35 Sport 19.45 Serial. Felicity 20.35 Reflecții rutiere 20.50 Talk Show politic 22.05 Teatrul Național de Televiziune prezintă: Cabina de montaj 22.45 Jurnalul de noapte 23.00 Rock la miezul nopții.

Vineri, 11 august

6.00 Telematinal 10.50 Serial. Felicity (R) 12.20 Teatrul Național de Televiziune prezintă: Cabina de montaj (R) 13.00 Jurnal 13.15 Ciber-Fan 13.30 Seniorii cetății 14.00 Spectacolul Lumii 14.30 Emisiune în limba germană 15.55 Futbol: Rocar București — F.C. Național 18.00 Știri 18.05 Corect! 18.15 Serial. Sunset Beach 19.00 Jurnal 19.35 Sport 19.45 Ploaia de stele 21.15 Serial. Farmece 22.00 Film. Crima de la casa parohială 22.25 Jurnalul de noapte.

Sâmbătă, 12 august

6.00 Ploaia de stele 7.30 Desene animate 8.50 Serial. Zorro 9.40 Români fără frontiere 10.35 Film. Legenda 12.10 Serial. F.B.I. 13.00 Arca Marinei 15.15.00 Auto Club 15.45 Spectacolul Lumii 16.15 Serial. Dinastia Strauss 17.10 Teleenciclopedia 18.10 Serial. Hotel Payne 18.35 Serial. Carol și compania 19.00 Jurnal 19.25 Sport 19.30 Callatis 2000 21.30 Serial. Niciodată nu e prea târziu! 22.20 Jurnal 22.25 Săptămâna sportivă 22.45 Film. Detectivul SHAME.

Duminică, 13 august

6.00 Ceasul deșteptător 7.00 Universul credinței 8.00 Desene animate. Donald război la 50 de ani 8.25 Kiki Riki Miki. Magazin pentru copii 10.00 Viața satului 11.30 Tezaur folcloric 12.20 De luni pînă duminică 13.00 Național TV Bingo Liberty 16.00 Futbol: Petrolul Ploiești — Steaua București 18.10 Serial. Justiție militară 19.00 Jurnal 19.25 Duminică sportivă 19.40 Film. Putere absolută 21.40 Callatis 22.20 Jurnal.

Luni, 7 august

11.00 Desene animate 11.30 Trupa DP 2. 14.30 Medalion de interpret (R) 15.00 Știri 15.05 Serial. Obsesia 15.50 Serial. Domnișoara Andrea 16.40 Serial. Femeia misterioasă 17.30 Telegiurnal TVR2 18.00 Știri bancare și bursiere 18.05 Documentar 18.35 Film. Strada vieții 20.15 E dreptul tău! 20.45 Sport plus 21.25 Lumea vitezei 22.05 Știri 22.10 Retrospectivă premiilor APTR-1996 23.15 TVM Messenger.

Marti, 8 august

6.00 Serial. Domnișoara Andrea (R) 7.35 Toți, împreună 8.20 Un popas pe săptămînă (R) 8.35 Top TVR 2 (R) 9.30 Grădina lui Cupidon (R) 10.45 Documentar 11.00 Desene animate 11.30 Trupa DP 2 14.30 Călătorind prin țară (R) 14.45 Nouă meșteri mari 15.00 Știri 15.05 Serial. Obsesia 15.50 Serial. Domnișoara Andrea 16.40 Serial. Femeia misterioasă 17.30 Telegiurnal TVR2 18.00 Știri bancare și bursiere 18.05 Arhitectură și geografie sacră 19.05 Credo 20.00 Spațiu francofon 20.15 Puls 2000 21.10 Călătorind prin țară 21.25 Film. Insula 22.10 Știri 22.15 Documentar 23.10 TVM Messenger.

Miercuri, 9 august

6.00 Serial (R). Domnișoara Andrea 6.50 Serial. Femeia misterioasă 7.35 Toți, împreună 8.35 Documentar (R) 9.30 Ferra (R) 10.30 Spațiu francofon (R) 11.00 Desene animate 11.30 Trupa DP 2. 14.30 Călătorind prin țară 14.45 Antologia jocului popular 15.00 Știri 15.05 Serial. Obsesia 15.50 Serial. Domnișoara Andrea 16.40 Serial. Femeia misterioasă 17.30 Telegiurnal TVR2 18.00 Știri bancare și bursiere 18.05 Documentar 18.40 Film. În fiecare zi mi-e dor de tine 20.15 Mit și istorie 21.00 Călătorind prin țară 21.15 Film. Insula 22.00 Știri 22.05 Documentar 23.00 TVM Messenger.

Joi, 10 august

6.00 Serial (R). Domnișoara Andrea 6.50 Serial. Femeia misterioasă 7.35 Toți, împreună 8.20 Antologia jocului popular (R) 8.35 Documentar (R). Omul și muzica 9.30 Orizont spiritual 10.00 E dreptul tău (R) 10.30 Arca lui Noe 11.00 Desene animate 11.30 Trupa DP 2. 14.30 Călătorind prin țară 14.45 Virtuozii ai instrumentelor populare 15.00 Știri 15.05 Serial. Obsesia 15.50 Serial. Domnișoara Andrea 16.40 Serial. Femeia misterioasă 17.30 Telegiurnal TVR2 18.00 Știri bancare și bursiere 18.05 Documentar 18.35 Cinematograful de artă. 20.15 Turnul de control 21.00 Călătorind prin țară 21.25 Un secol de cinema 22.10 Știri 22.15 Enigmatica Terra 22.45 Armonii clasice 23.00 TVM Messenger.

Vineri, 11 august

6.00 Serial (R). Domnișoara Andrea 6.50 Serial. Femeia misterioasă 7.35 Toți, împreună 8.25 Virtuozii ai instrumentelor populare (R) 8.40 Serial. Femeia misterioasă 9.30 Osia Lumii (R) 10.00 D'ale lui Mitică (R) 10.30 Arta apărării (R) 11.00 Desene animate 11.30 Trupa DP 2 14.30 Tradiții 15.00 Știri 15.05 Serial. Obsesia 15.50 Serial. Domnișoara Andrea 16.40 Serial. Femeia misterioasă 17.30 Telegiurnal TVR2 18.00 Știri bancare și bursiere 18.05 Televiziunea dragostea mea! 19.00 Grădina lui Cupidon 20.15 Afaceri la cheie 20.45 Călătorind prin țară 21.00 Știri 21.10 Film. C.I.A. — Nume de cod Alexa 22.40 Armonii clasice 22.55 TVM Messenger.

Sâmbătă, 12 august

6.00 Serial (R). Domnișoara Andrea 6.50 Serial. Femeia misterioasă 7.35 Toți, împreună 8.20 Osia Lumii 8.50 Film. Chibriturile suedeze 10.40 Film. Chibriturile suedeze 12.25 Documentar National Geographic 13.20 Serial. Un inger adolescent 13.45 Știri 13.50 Atlas 14.20 Serial de călătorii 15.10 D'ale lui Mitică 15.45 Serial. Domnișoara Andrea 16.35 Serial. Femeia misterioasă 17.30 Telegiurnal TVR2 17.40 Serial. Lumini și umbre 18.35 Top TVR2 19.30 Adevărate povești hollywoodiene 20.20 Film. Primul val 21.10 Știri 21.15 Serial Star Trek 22.05 Film. Nestor Burma 23.40 TVM Messenger.

Duminică, 13 august

6.00 Serial (R). Domnișoara Andrea 6.50 Serial (R). Femeia misterioasă 8.30 Orizont spiritual 9.00 Ferra 10.00 Un popas pe săptămînă 10.15 Documentar 11.10 Arca lui Noe 11.40 Start Rec. Magazin științific 12.25 Arta apărării 12.55 Desene animate 13.20 Serial. Un inger adolescent 13.45 Știri 13.50 Documentar 14.00 Documentar 14.20 Serial de călătorii 15.15 Medalion de interpret 15.45 Serial. Domnișoara Andrea 16.35 Serial. Femeia misterioasă 17.30 Telegiurnal TVR2 17.40 Trans(Sylvania) insolit 18.25 Film. Schimbări majore în ultimul moment 20.05 Serial. Primul val 20.55 Știri 21.00 Serial. Beavis și Buttthead 21.25 Teatrul Național de Televiziune prezintă: Cume-trele 23.05 TVR Messenger.

ProTV Internațional este transmis pe satelitul HOT BIRD 3, situat la 13 grade Est, putînd fi recepționat cu orice receptor digital local situat pe frecvența 12202.75 MHz. În România, acest program este transmis NECODAT între orele 00.00 — 10.00 (ora României).

Luni, 7 august

21.00 Știrile ProTV 22.00 Chestiunea zilei pe scurt 22.10 Chestiunea zilei 23.50 Revista presei cu Neculai Constantin Munteanu 24.00 Știrile ProTV 0.10 Profit 0.15 P@oezia 0.20 Reforma la români 0.50 Urmărire generală 1.15 Acasă la bunica 1.30 Viața bate filmul 2.15 Fotbal Divizia A — Rezumat 3.00 Știrile ProTV — Știrile despre viață pur și simplu 3.30 Știrile de Acasă 4.00 Bună dimineața, ProTV e al tău!

Marti, 8 august

21.00 Știrile ProTV 22.00 Chestiunea zilei pe scurt 22.10 Chestiunea zilei 23.50 Revista presei cu Neculai Constantin Munteanu 24.00 Știrile ProTV 0.10 Profit 0.15 P@oezia 0.20 Profesiunea mea, Cultura 1.15 Acasă la bunica 1.30 Viața bate filmul 2.15 Acasă la români 2.30 Apropo.ro 3.00 Știrile ProTV 3.30 Știrile de Acasă 4.00 Bună dimineața, ProTV e al tău!

Miercuri, 9 august

21.00 Știrile ProTV 22.00 Chestiunea zilei pe scurt 22.10 Chestiunea zilei 23.50 Revista presei cu Neculai Constantin Munteanu 24.00 Știrile ProTV 0.10 Profit 0.15 P@oezia 0.20 Profetiile despre trecut 1.15 Acasă la bunica 1.30 Viața bate filmul 2.15 Acasă la români 2.30 Doctorul casei 3.00 Știrile ProTV 3.30 Știrile de Acasă 4.00 Bună dimineața, ProTV e al tău!

Joi, 10 august

21.00 Știrile ProTV 22.00 Chestiunea zilei pe scurt 22.10 Chestiunea zilei 23.50 Revista presei cu Neculai Constantin Munteanu 24.00 Știrile ProTV 0.10 Profit 0.15 P@oezia 0.20 Acasă cu Ruxandra Săraru 1.15 Acasă la bunica 1.30 Viața bate filmul 2.15 Acasă la români 2.30 Profashion 3.00 Știrile ProTV 3.30 Știrile de Acasă 4.00 Bună dimineața, ProTV e al tău!

Vineri, 11 august

21.00 Știrile ProTV 22.00 Chestiunea zilei pe scurt 22.10 Chestiunea zilei 23.50 Revista presei cu Neculai Constantin Munteanu 24.00 Știrile ProTV 0.10 Profit 0.15 P@oezia 0.20 Reforma la români 0.50 Urmărire generală 1.15 Acasă la bunica 1.30 Acasă la români 2.30 la-mă acasă 3.00 Știrile ProTV 3.30 Știrile de Acasă 4.00 Bună dimineața, ProTV e al tău!

Sâmbătă, 12 august

21.00 Știrile ProTV 21.30 Fotbal 23.00 Acasă la români 0.30 Retrospectivă — Chestiunea Zilei 1.00 Profashion 1.30 la-mă Acasă 2.00 Acasă cu Ruxandra Săraru 3.00 Echipa mobilă 3.30 Steaua la norocoasă 5.30 Retrospectiva P@oezia 6.00 Profesiunea mea, Cultura.

Duminică, 13 august

21.00 Știrile ProTV 21.30 Concert extraordinar al Colegiului Pro 22.30 Procesul Etapei 24.00 Echipa mobilă 0.30 Vacanța Mare 1.30 Acasă la români 2.30 Doctorul casei 3.00 Superabracadabra 4.30 Apropo.ro 5.00 Echipa mobilă 5.30 Promotor 6.00 Profetiile despre trecut.

„Pe undele Europei”
magazin euroregional realizat
de Radio Seghedin și Radio Timișoara
12 august 2000

Din cuprins:

În luna aprilie a anului trecut a avut loc la Academia de Muzică din Budapesta prezentarea celui mai nou album al formației Muzsikás, cu titlul „Bartók”. Muzicanții au adunat și au prelucrat cîntecele, melodiile populare cercetate de Bartók Béla în regiunea Bazinului Carpatic. Formația Muzsikás l-a invitat la realizarea acestui album și pe renumitul muzician de origine română, Alexandru Bălănescu. În emisiunea euroregională va fi prezentat albumul „Bartók” și veți auzi interviuri cu Bălănescu și cu formația Muzsikás.

ÎN LIMBA MATERNĂ emisiune radiofonică în limba română

7 AUGUST, LUNI (redactor: Anamaria Brad)

10.30 Introducere, cuprins 10.35 Știri și informații, date meteo 10.45 Evenimente calendaristice 10.50 Interviuri, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.00 Montaj de muzică populară — redactor: Gelu Stan din Timișoara 11.30 Buletin informativ, date meteo 11.40 Interviuri, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.55 Încheiere.

8 AUGUST, MARTI (redactor: Iulia Kaupert)

10.30 Introducere, cuprins 10.35 Știri și informații, date meteo 10.40 Evenimente calendaristice 10.45 Interviuri, reportaje din viața românilor din Ungaria 10.30 Buletin informativ, date meteo 10.45 Engleza pe înțelesul tuturor — curs de limbă engleză 11.55 Știrile zilei pe scurt, încheiere.

9 AUGUST, MIERCURI (redactor: Adam Bauer)

10.30 Introducere, cuprins 10.35 Știri și informații, date meteo 10.45 Evenimente calendaristice 10.50 Interviuri, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.30 Buletin de știri, date meteo 11.40 Sport — rubrica lui Adam Bauer 11.53 Avanzpremi- era „Ecranul nostru” 11.55 Știrile zilei pe scurt, încheiere.

10 AUGUST, JOI (redactor: Rita Ruja)

10.30 Introducere, cuprins 10.35 Știri și informații, date meteo 10.45 Evenimente calendaristice 11.00 Interviuri, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.30 Buletin de știri, date meteo 11.45 Nota săptămînii, de Edda Illyés 11.55 Știrile zilei pe scurt, încheiere.

11 AUGUST, VINERI (redactor: Eva Iova)

10.30 Introducere, cuprins 10.35 Știri și informații, date meteo 10.45 Evenimente calendaristice 11.50 Revista presei „Foia românească” 11.55 Avanzpremi- era „Ecranul nostru” 11.00 Magazinul vîrstnicilor 11.30 Buletin de știri, date meteo 11.40 Actualități la românii din Banatul Sîrbesc — rela-tează Cornel Mata din Vîrșeț 11.50 Știri și curiozi-tăți din România — relatează Simona Pele din Timișoara 11.55 Știrile zilei pe scurt, încheiere.

12 AUGUST, SÎMBĂTĂ (redactor: Anamaria Brad)

14.30 Introducere, cuprins, evenimente calenda-ristice 14.40 Programul bisericilor ortodoxe și al adunărilor baptiste 14.45 Party Time — magazin de muzică ușoară 15.00 „Pe undele Europei” — magazin euroregional 15.58 Încheiere.

13 AUGUST, DUMINICĂ

(redactor: Anamaria Brad)

14.30 Introducere, cuprins, evenimente calenda-ristice 14.40—15.30 Retrospectiva săptămînii (spi-curi din interviurile și reportajele difuzate pe par-cursul săptămînii) 15.30 Emisiune religioasă or-odoxă 15.55 Încheiere.

(Nu răspundem pentru eventualele modificări în programele radio!)

În fiecare seară, între orele 19.00—19.30 se prezintă emisiunea românească, difuzată pe țară. Suma- rul acesteia este compus din actualitățile zilei și reportaje, interviuri din viața comunității noastre, respectiv relatări din viața școlilor românești.

Emisiunea de seară, difuzată pe țară, pe înălță frecvențele de 66,29 MHz și 66,14 MHz, poate fi ascultată și pe undele occidentale, pe frecvențele locale ale studiourilor regionale.

Radio Calypso, Budapesta 873 kHz, Radio Debrețin 91,4 MHz, Radio Seghedin 93,1 MHz

Ecranul nostru

9 august 2000 (m1 ora 13.25)

Reluare: 12 august 2000 (m2 ora 10.45)

Programul prevăzut al emisiunii
românești:

Muzica și dansul popular va sta în centrul emisiunii românești televizate. Vom spicui din cele mai reușite spectacole ale dansa- torilor români din Ungaria, din localitățile Micherechi, Aletea și Leucușhaz. Emisiunea se va încheia cu un videoclip al formației RO-MANIA, care au prelucrat în stil modern melodia populară „Crîșmărița”. Realizator: Tiberiu Boca

Vacanță în România ARAD

Renumele capitalei de județ de pe malul Mureșului se leagă în primul rând de industria de material-ruled și mașini-unelte, care o situează pe primul loc în România. O poziție importantă ocupă Aradul și în rândul producătorilor de textile. Printre alte produse, care i-au adus faima în țară și în lume, se numără și ceasurile deșteptătoare. Dezvoltarea Aradului, ca oraș modern, datează din secolul al XVIII-lea, când se înregistrează un puternic avânt economic, moral și spiritual. La Arad a circulat primul tramvai electric german și a fost fabricat primul automobil din România. Orașul are un farmec inedit. Clădirile monumentale din centrul orașului, construite în secolul al XIX-lea, particularizează Aradul, conferindu-i un aspect occidental.

Pe urmele istoriei în zona Aradului

Cadrul natural al părților arădene a oferit condiții prielnice locuirii umane încă din cele mai vechi timpuri. Deja în paleoliticul mijlociu (100.000-40.000 î.Hr.), omul de Neanderthal este prezent pe valea Crișului Alb (zona Gurahont) și pe valea Mureșului (Conop, Cladova, Zăbrani). Înfloresc civilizațiile a epocii bronzului (2000-1200 î.Hr.) este ilustrată de descoperiri arheologice din peste 50 de puncte, situate mai ales în zona de cîmpie. Perioada civilizației dacice (sec. V î.Hr. - II î.Hr.), influențată de celții ce au pătruns în Transilvania și pe valea Mureșului (sec. IV î.Hr.), este marcată de un număr mare de așezări prospere răsfricate pe întreg teritoriul județului.

În vremea provinciei romane Dacia (106-271), valea Mureșului este străbătută de un drum militar și comercial care leagă Dacia de Pannonia. Comunitățile de daci liberi din nordul Mureșului sînt și ele incluse în sfera de influență a Imperiului. În primul mileniu creștin, părțile arădene sînt afectate de incursiunile popoarelor migratoare - goți, huni, gepizi, avari - care însă nu duc la dizol-

varea sau asimilarea populației autohtone, romanice. Existența acestora este puternic marcată de pătrunderea slavilor (sec. VI) care influențează atât limba cît și modul de organizare a autohtonilor.

Din sec. XI datează prima menționare documentară a Aradului. În expansiunea sa, coroana maghiară se sprijină pe biserica catolică: deja la 1156 sînt amintiți prepoziți ai Aradului, iar ordine călugărești occidentale - cistercieni, franciscani, benedictini - întemeiază o salbă de mănăstiri care prosperă de pe urma bogatelor resurse locale și datorită înfloritorului comerț cu sare derulat pe Mureș. Din aceeași perioadă datează și unul din cele mai vechi așezăminte monahale ortodoxe de pe teritoriul Ro-

mâniei - mănăstirea de la Hodoș-Bodrog, pomenită pentru prima oară în documente la 1177.

Șocul invaziei tătare de la 1241 determină reconsiderarea sistemului defensiv, astfel că în a doua jumătate a sec. XIII sînt ridicate cetățile de piatră de la Șoimoș, Șiria și Dezna. Abia pacificată după evenimentele sîngeroase legate de răscoala lui Gheorghe Doja (1514), în Cîmpia Arădeană se instaurea stăpînirea Înaltei Porți. Victoriile lui Mihai Viteazul întrerup stăpînirea otomană pentru o vreme.

Pacea de la Karlowitz (1699) fixează granița dintre stăpînirea otomană și cea habsburgică pe linia Mureșului, Banatul, pînă la Lipova rămînînd sub dominația Porții. În contextul organizării zonei de frontieră pe Mureș, Căpitanul Aulic înfițează regimente grănicerești încadrate cu români, sirbi și maghiari. După desființarea regimentelor grănicerești (1750-1752), se constituie un nou comitat al Aradului, inclus în Ungaria.

Un centru înfloritor și curajos

Curtea de la Viena plantează în trei etape coloniști germani în Banat și în zona Podgoriei arădene. În vremea domniei Mariei Tereza (1740-1780), comitatul Arad este cuprins din toate punctele de vedere în sistemul Imperiului habsburgic: politic, administrativ, economic și cultural. Aradul, ca centru al comitatului, devine unul din înfloritoarele orașe ale Imperiului. Impetuoasa dezvoltare economică a Aradului îi aduce în 1834 acordarea rangului de oraș liber regesc, la festivități participînd însuși împăratul Francisc I.

Revoluția europeană de la 1848/49 aduce Aradul în prim planul istoriei: românii participă la adunările de la Blaj și se înrolează în armata condusă de Avram Iancu (mai ales cei de pe valea superioară a Crișului) iar după capitularea trupelor revoluționare maghiare la Șiria, 13 generali din fruntea acestora sînt încarcerați în cetatea Aradului și executați sub zidurile acesteia (6 octombrie 1849).

În anii primului război mondial, mișcarea națională a românilor din Imperiu se intensifică, astfel la 2 noiembrie 1918, Consiliul Național Român Central, cu sediul la Arad, preia de fapt conducerea Transilvaniei, oamenii politici arădeni Ștefan Cicio-Pop, Vasile Goldiș, Ioan Suciu pregătind adunarea plebiscitară de la Alba Iulia care adoptă Declarația în virtutea căreia Transilvania se unește cu România. Adevărată „cetate a Unirii”, printr-o generație de politicieni de excepție a reușit să materializeze ideea de unitate a românilor. Sinuozitățile vieții politice ulterioare au făcut însă din Arad un oraș industrial de provincie, marii săi politicieni fiind marginalizați. După instaurarea administrației românești (1919), Aradul continuă să se afle în fruntea economiei românești, în 1937 fiind evaluat ca cel mai puternic centru economic din Transilvania și al patrulea din România.

Deși regimul comunist s-a folosit de hărnicia și priceperea arădenilor el n-a reușit, din perspectiva istoriei, să aducă propășirea acestei zone la nivelul potențialului său real. Procesul de uniformizare din toate punctele de vedere a afec-

tat grav personalitatea acestei zone altfel caracterizată de o individualitate aparte, marcată de un puternic simț al proprietății.

Nu poate surprinde faptul că arădenii au fost primii care s-au asociat revoltei de la Timișoara din decembrie 1989. În condițiile democrației și economiei de piață, Aradul tinde să se redefiniească ca zonă de echilibru și prosperitate la poarta de vest a României.

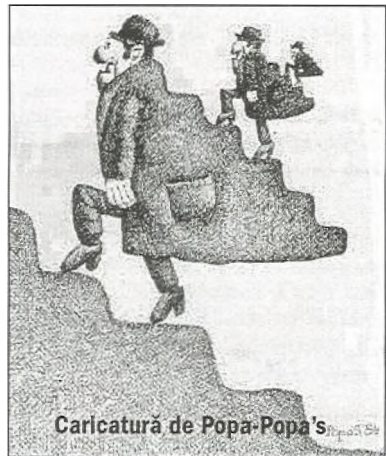
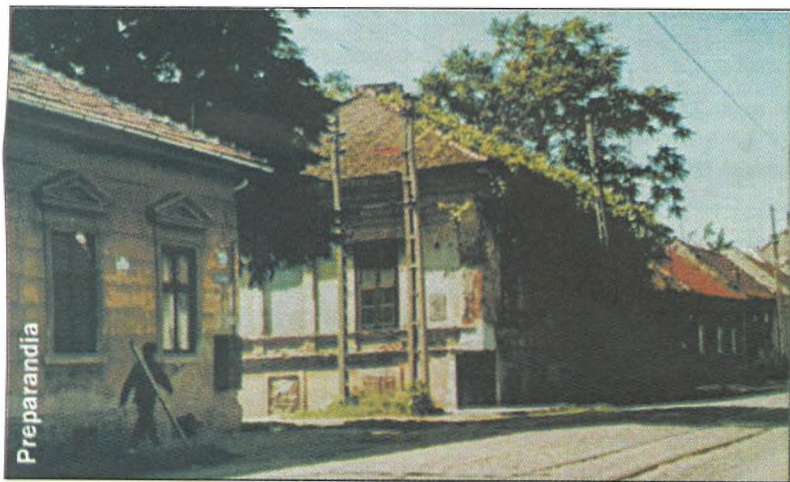

Cultură și recorduri

Dintre clădirile în stil neorenescentist ale Aradului se remarcă Primăria orașului (1865), Teatrul (1874), Liceul „Ioan Slavici”, Liceul „Moise Nicoară”. Palatul Culturii, o clădire impunătoare, ridicată în anul 1913, etalează stilul eclectic, cu elemente de renaștere clasică și gotică. În sala de concerte a Palatului Culturii a dirijat, în 1921, Richard Strauss, cîțiva ani mai tîrziu au concertat aici, de mai multe ori, Bartók Béla și George Enescu.

Aradul atrage, iar această atracție pentru călătorii de pretutindeni este dată de numeroasele valori adăpostite în așezămintele de cultură. Colecțiile Bibliotecii județene „A. D. Xenopol” - 500.000 volume, dintre care 20.000 carte de patrimoniu, referitoare la istoria, cultura și obiceiurile românești de-a lungul timpului - cuprind, între altele, prima ediție a enciclopediei lui Diderot, precum și cărți rare, unele unice, din cele mai diferite domenii. Acest valoros tezaur este întregit de colecția primului Muzeu al Caricaturii Românești, de la castelul Macea-Arad, unde pot fi văzute lucrările celui mai rapid caricaturist din lume - Ștefan Popa-Popa's, primul român intrat în Cartea Recordurilor (Guinness Book).

Eva Iova

FOAIA
românească
4 AUGUST 2000

Săptămînal al românilor din Ungaria. Editat de Editura de presă și cărți „NOI”. Director: Eva Iova. Colectiv redacțional: Edda Illyés, Ștefan Oroian. Tehnoredactare computerizată: Kovács Sándor. Editura și redacția: 5700 Giula, str. Dózsa Gy. nr. 8., Pf. 95. Telefon: (66) 463-152, 361-789 Fax: (66) 463-152, E-mail: foaia@matavnet.hu Editor responsabil: Uniunea Culturală a Românilor din Ungaria, 5700 Giula, str. Dózsa Gy. nr. 8. Tiparul: Mozi Nyomda Bt. 5600 Békéscsaba, Luther u. 5/B Director: Garai György. Index: 25291. ISSN 1418-8341. Abonamente la Foaia românească în județele Bács-Kiskun, Bichiș și Csongrad se efectuează la oficiile poștale, iar în celelalte județe la adresa redacției atît personal, cît și prin cec poștal. Abonamentele în 2000: 3 luni 270 forinți; 6 luni 540 forinți; 1 an 1080 forinți. A hetilap megjelenését a „Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségért” Közalapítvány biztosítja. Apariția săptămînalului este asigurată de Fundația Publică „Pentru Minoritățile Naționale și Etnice din Ungaria”.